

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ

**Lexikální přejímky z francouzštiny do ruštiny
v historickém kontextu**

Josefína Marchevková

Specializace v pedagogice – Ruský jazyk se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: Mgr. Michaela Pešková PhD.

Plzeň, 11 DUBNA 2014

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 11 dubna 2014

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí práce Mgr. Michaele Peškové PhD. za odborné vedení, cenné rady, ochotu a trpělivost při vypracování bakalářské práce.

Obsah

1. Úvod	3
2. Lexikální přejímky z francouzštiny do ruštiny.....	5
2.1. Lexikologie.....	5
2.1.2. Slovní zásoba a její obohacování.....	6
2.1.2.2 Rozvrstvení ruské slovní zásoby podle původu.....	6
2.2. Lexikální přejímky z francouzštiny do ruštiny.....	11
2.2.1. Přejatá slova a způsoby přejímání.....	11
2.2.1.1. Kalkování.....	12
2.2.1.2. Frazeologismy.....	13
2.2.1.3. Tématické oblasti přejímání slov z francouzštiny do ruštiny.....	13
2.2.1.4. Etymologický výklad vybraných slov přejatých z francouzštiny do ruštiny.....	14
2.3. Francouzština a její stopy ve vybraných dílech klasické ruské literatury.....	15
2.3.1. Evžen Oněgin.....	16
2.3.2. Anna Karenina.....	19
3. Historický, politický a kulturní kontext přejímání z francouzštiny do ruštiny.....	21
3.1. Politické vztahy mezi Ruskem a Francií.....	21
3.1.1. Vláda Petra I. Velikého.....	22
3.1.2. Rusko a Napoleon.....	23
3.1.3. Po Napoleonovi.....	25
3.1.4. Nástup bolševiků.....	25
3.1.5. Novodobé vztahy.....	26
3.1.6. Závěr.....	26
3.2. Francouzi žijící na ruském území a postavení francouzštiny ve společnosti v 18. a 19. století.....	27
3.2.1. Vznik francouzské diaspory v Rusku.....	27
3.2.1.1. Chrám svatého Ludvíka Francouzského.....	29
3.2.1.2. Významné osobnosti ruské diaspory.....	30
3.2.1.3. Postavení francouzských imigrantů v ruské společnosti.....	30
3.2.2. Postavení francouzštiny v ruské společnosti.....	32
3.2.2.1. Počátky výuky francouzštiny na ruském území.....	32
3.2.2.2. Francouzsky psaný tisk na ruském území.....	33
3.2.2.3. Počátky francouzsko-ruské lexikografie.....	34

3.2.3. Závěr.....	36
4. Závěr.....	37
Resumé.....	39
Použitá literatura	40
Internetové zdroje	41
Seznam obrázků.....	43
Přílohy.....	44

1. Úvod

Význam francouzského jazyka a jeho vliv na ostatní evropské jazyky je nepopíratelný. V průběhu staletí se Francie stávala evropskou velmocí a také vzorem pro ostatní země, kterým je dodnes.

Četné důkazy o vlivu francouzského jazyka na ruský nalzáme například v krásné literatuře, především z 18. a 19. století. Právě toto zjištění mě přivedlo k myšlence věnovat se tématu vlivu francouzského jazyka na ruský v bakalářské práci.

Cílem této práce je zjistit, jaký vliv měl francouzský jazyk na ruský, jaké faktory ovlivnily přejímání z francouzského jazyka do ruského. Dalším cílem je ukázat, v jakém časovém období proces přejímání probíhal, jaké kulturní a politické podmínky stály v pozadí přejímání a jakou roli sehrál příliv imigrantů z Francie do Ruska.

Stěžejní metodou pro sepsání práce bylo prostudování pramenů věnujících se vztahům Francie a Ruska, politickým, kulturním i jazykovým, seznámení se s lexikální zásobou, která byla přejata z francouzského jazyka do ruského a studium literárních textů.

Práce je rozdělena do dvou kapitol. První kapitola je věnována jazykové stránce studovaného problému. První část je věnována lexikologii, a především obohacování slovní zásoby obecně, tvoření slov a samozřejmě přejímání i z ostatních jazyků do ruštiny. V další části jsou rozebrány přímo lexikální přejímky, tj. způsoby, jakými přejímání slov probíhalo, k jakým jazykovým změnám ve slovech docházelo, a také tématům, jakých se přejímaná slovní zásoba týkala. Třetí část se věnuje francouzštině ve dvou významných dílech ruské krásné literatury, v románech *Evžen Oněgin* A.S. Puškina a *Anna Karenina* L. N. Tolstého. V obou nalezneme značné množství jak lexikálních přejímek, tak i francouzských slov, slovních spojení a vět plynule zahrnutých do ruského kontextu.

V druhé kapitole se pojednává o historickém a kulturním kontextu přejímání z francouzštiny do ruštiny. Nejprve se věnujeme historii politických a kulturních vztahů mezi Ruskem a Francií, z nichž je patrné, že tyto země nebyly vždy jen spojenci. Hlavní rozmach vztahů mezi Ruskem a Francií započal s vládou cara Petra I., který jako první ruský panovník oficiálně navštívil Francii. Největším útlumem si vztahy těchto dvou zemí prošly během Velké francouzské revoluce a během napoleonských válek. V druhé části kapitoly je popsáno, jak vznikla francouzská diaspora v Rusku, v jakých oblastech se francouzští emigranti usídlili, co mělo největší vliv na příliv francouzských emigrantů

na ruské území a také jak emigranti na ruském území žili a jaký vliv měla jejich přítomnost v ruské společnosti na samotné přejímání.

Součástí práce je příloha, trojjazyčný překladový slovníček, rusko-česko-francouzský, který je věnován zejména dvěma tématům, módě a životnímu stylu.

2. Lexikální přejímky z francouzštiny do ruštiny

2.1. Lexikologie

Lexikologie je jazykovědná disciplína, která studuje slovní zásobu jazyka a její užívání. Zabývá se jednotkami slovní zásoby, jejím obohacováním a rozvojem, sémantickými procesy probíhajícími uvnitř slovní zásoby, rozvrstvením a tříděním slovní zásoby atd. Podle Mana tvoří lexikologii tři části, jsou to různé pohledy na slovní zásobu:

- a) „Onomaziologie je nauka, která studuje způsoby, jak se v jazyce tvoří nová pojmenování.“¹
- b) „Sémaziologie je nauka, která studuje obsahovou stránku jednotek slovní zásoby.“²
- c) „Uspořádání slovní zásoby se věnuje klasifikaci slovní zásoby z různých hledisek. Zabývá se původem jednotek slovní zásoby, jejich rozšířením, různými vrstvami a lexikálně sémantickými skupinami slovní zásoby, stylistickou charakteristikou slov, rozebírá terminologii a frazeologii jako součást slovní zásoby apod.“³

Pro správné studium lexikologie a slovní zásoby je nutné přihlížet ke všem třem aspektům.

Můžeme se ale setkat i s jiným dělením lexikologie na jednotlivé disciplíny, toto dělení je více rozšířené.

Disciplíny lexikologie:

- a) onomastika
- b) slovtvorba
- d) frazeologie
- e) etymologie
- f) lexikografie
- g) sémaziologie
- h) obohacování slovní zásoby⁴

---

¹ MAN, Oldřich. *Základy lexikologie ruského jazyka I*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1976. s. 1.

² Tamtéž, s. 2.

³ Tamtéž, s. 2.

⁴ BEZDĚK, Jaroslav et al. *Пособие по лексикологии русского языка*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979.

2.1.2. Slovní zásoba a její obohacování

Obohacování slovní zásoby je pro danou bakalářskou práci nejdůležitější lexikologická disciplína, proto se jí budeme zabývat mnohem podrobněji. Slovní zásoba je soubor všech lexikálních jednotek daného jazyka. Počet jednotek ve slovní zásobě je neukončený, rozvíjí se závisle na potřebách člověka a také stále nová slova vznikají. „K tomu přistupuje ještě ten fakt, že slova (na rozdíl od fonémů) mají kromě stránky formální, výrazové také význam, že se v nich odráží bohatá poznávací činnost lidstva, která je právě vyjádřena vztahem formy (plánu výrazu) a významu (plány významu).“⁵

Slovní zásobu lze podle Mana (1976) dělit podle společného jazykového znaku na slovní skupiny, např. skupin antonym, homonym, atd. Na základě charakteristiky lexikální a gramatické na slovní druhy a na základě slovotvorných vztahů vznikají podle společného kořene slovotvorné skupiny apod.

Druhé možné dělení slovní zásoby je podle vnějších, tedy mimojazykových znaků. Slova se liší územním rozšířením, sociálním vymezením, původem apod. Tyto lexikální prostředky se společným příznakem tvoří lexikální vrstvu a na základě těchto vrstev vzniká diferenciací slovní zásoby nazvanou rozvrstvení slovní zásoby. Pro tuto práci je důležitější právě toto dělení, proto jej rozeberu podrobněji než skupinu předešlou.

2.1.2.2 Rozvrstvení ruské slovní zásoby podle původu

Podle původu, tedy podle způsobů, jakými do jazyka slova přicházejí, rozlišujeme:

Slovní zásoba vzniklá na ruské půdě. „Pod toto označení patří všechna slova, která byla vytvořena v ruštině bez ohledu na etymologii jejich částí. Jsou to tedy slova nejen slovanského původu nebo slova vytvořená na jejich základě v průběhu dlouhodobého vývoje, ale i slova, která vznikla již v ruštině na základě přejatých kořenů či afixů, ale domácimi prostředky. Tvoří 90 % všech slov užívaných v současné ruštině.“⁶ Do této skupiny patří i slova, která zdánlivě vypadají jako přejatá: Tématický vhodný příklad je sufix *-ëp* vzniklý z francouzského *-eur* například u slova *лифтëp*. Toto slovo vzniklo z anglického kořene *lift* a z francouzského sufixu *-eur*. Toto slovo

---

⁵ BEZDĚK, Jaroslav et al. *Пособие по лексикологии русского языка*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979.

⁶ MAN, Oldřich. *Základy lexikologie ruského jazyka I*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1976. s. 168.

neexistuje v této podobě ani v jednom z jazyků, patří tedy do skupiny slov vzniklých na ruském území.

Ruská slovní zásoba rozdělená podle původu se chronologicky dělí na tři základní vrstvy:

1. Praslovanská slovní zásoba je nejstarší, ale početně je velmi slabě zastoupena, těchto slov je přibližně 2000. Do této skupiny patří názvy základních předmětů a pojmů. Ze substantiv např. *мать, отец, сын, друг*. ze sloves např. *жить, есть, сидеть*, z adjektiv např. *старый, белый, молодой*, číslovky jako např. *один, два, три, десять, сто*, ze zájmen např. *я, ты, мы, кто*, příslovce jako např. *скоро, там, где*, a také většina původních spojek a předložek, např. *в, над, и, а...* V rámci této skupiny se vydělují ještě indoevropismy, např. *дом, волк, ухо, око*. Tato vrstva je nejstarší a vychází ze společného indoevropského prajazyka.
2. Východoslovanská slovní zásoba vznikala ještě před vznikem oddělených východoslovanských jazyků (tj. ruštiny, ukrajinštiny a běloruštiny) v období od 6. do 15. století. Do této slovní zásoby patří slova jako např. *хороший, сорок, собака* atd.
3. Vlastní ruská slovní zásoba je nejpočetnější skupinou ruské slovní zásoby. „Vznikala po rozdělení východoslovanského jazyka (staré ruštiny) na tři samostatné jazyky – ruštinu, ukrajinštinu a běloruštinu – od 15. století do naší doby. Tato slova jsou tedy vlastní jen ruštině.“⁷ Patří sem například slova se sufixem *-тель* (углубитель) , *-ость* (будущность) , *-щик* (каменщик), atd. „Kromě tvoření nových slov vznikají rovněž nové významy u slov již existujících (např. u slov praslovanského a východoslovanského). K takovým posunům patří vývoj slova *красный* od původního významu „krásný“ k novému současnému významu „červený“.“⁸

⁷ MAN, Oldřich. *Základy lexikologie ruského jazyka I*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1976. s. 170.

⁸ Tamtéž. s. 170.

Slovní zásoba přejatá z cizích jazyků, tedy slova cizí. Proces přejímání probíhá podle O. Mana třemi způsoby – vlastním přejímáním, kalkováním a sémantickým přejímáním.

Vlastní přejímání: Proces, při kterém pronikají do jazyka cizí slova či prvky, které jazyk obohacují a on tak získává schopnosti vyjádřit pojmy. Např. z anglického slova *notebook* vzniklo ruské slovo *ноутбук*, z řeckého *physikos* vzniklo ruské *физика*.

Kalkování: (Viz kapitola 2.2.1.1. Kalkování.) Např. z latinského slova *agricultura* bylo kalkováním přejato slovo *земедие*, z latinského *objectum* vzniklo ruské *предмет*.

Sémantické přejímání: Jedná se proces přejímání, při kterém je přejat pouze význam slova a ne jeho zvuková podoba. Původní slovo, v tomto případě například ruské, dostane jiný význam na základě významu, který nese v původním jazyce. Např.: ruské slovo *левый* získalo pod vlivem francouzského *gauche* nový význam, *levičácký*, tedy politický zaměřený doleva. Obdobně je to i u slova *правый* a slova *droit*.

K přejímání z cizích jazyků docházelo v procesu historie vlivem politických, kulturních a ekonomických styků národa ruského s jinými národy. V postupu dějin přecházela do ruštiny slova z těchto jazyků:

- **Staroslověnština** – slova přejatá ze staroslověnštiny jsou nejstarší a zároveň nejrozšířenější skupinou slov přejatých. Původně staroslověnština sloužila jako liturgický jazyk, ale postupně začala pronikat i do běžné řeči. Vliv staroslověnštiny je patrný na staroslověnských prvcích.

Staroslověnské prvky se projevují ve:

Fonetika: staroslověnské neplnohlasí ve skupinách –pa-, -ла-, -pe-, -ле-, proti ruskému plnohlasí ve skupinách –opo-, оло-, -epe-, -еле- ve slovech jako např. *голова* – *глава*, *сторона* – *страна*, *хлад* – *холод*, staroslověnské spojení –жд- proti ruskému –ж- ve slovech jako *надежда* – *надёжный*, *прежде* – *прежний*, a několik dalších jevů.

Morfologie: sufixy podstatných jmen jako například –*тель* (*учитель*), –*ость* (*смелость*), sufixy třetího stupně přídavných jmen –*ейш-*, –*айш-* (*глубчайший*, *умейший*),...

Sémantika: „Slova staroslověnského původu lze určit podle sémantických příznaků jen speciálními výzkumy, protože zde chybějí vnější fonetické a morfologické příznaky. Patří sem např. slova *художник, начальник, брак, спасти, иногда...*“⁹ Staroslověnská slova se pojí často s významem náboženským, např. *кресть, молитва*. „Большинство старославянизмов в сопоставлении с соотносительными русскими словами являются болле книжными, абстрактными, ср. *увлечь* (слушателей) – *уволочь* (в лес овцу), *млечный путь* – *молочный (буфет)*...“¹⁰ Je důležité neopomenout fakt, že některá slova s staroslověnskými prvky vznikla i v pozdější době, např. v sovětském období vznikla slova jako např. *современность*. V současnosti jsou některá staroslověnská slova stylově neutrální (*сладкий, время*), některá jsou knižní (*вопреки, благо*) a některá jsou již zastaralá (*глас, золото*).¹¹

- **Slova z klasických jazyků** – „Из греческого языка заимствовал русский язык слова уже с IX в. – или непосредственно, или через посредство старославянского языка. Вторым периодом их проникновения в русский язык был XVI в., когда в России интенсивно переводились греческие книги и изучался греческий язык.“¹² Přes staroslověnštinu do ruštiny přešly náboženské termíny, např. *монастырь, поп, ангел*, termíny z různých oblastí a názvy věd, např. *грамматика, логика, бактерия, метафора, поэт*, nebo názvy běžných předmětů, např. *кровать, сахар, свёкла*. „Из латинского языка перешло (особенно в XVI – XVII вв.) слов меньше, чем из греческого. Заимствование это шло часто через посредство других языков (польского, украинского).“¹³ Z latiny pochází latinské termíny vědecké, filosofické a politické, např.

⁹ MAN, Oldřich. *Základy lexikologie ruského jazyka I*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1976. s. 173.

¹⁰ BEZDĚK, Jaroslav et al. *Пособие по лексикологии русского языка*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979. s. 109.

¹¹ MAN, Oldřich. *Základy lexikologie ruského jazyka I*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1976.

¹² Tamtéž, s. 110.

¹³ BEZDĚK, Jaroslav et al. *Пособие по лексикологии русского языка*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979. s. 110.

вакуум, ректор, диктатура, республика. A některá obecná slova, např. *культура, каникулы, экзамен*. „Ale nejen v přejatých slovech cítíme vliv řečtiny a latiny. V současné ruštině stejně jako v jiných jazycích žijí přejaté slovotvorné morfémy (kořeny, afíxy), s jejichž pomocí se tvoří nová slova, kterých v řečtině a latině nebylo. Z těchto prvků byla vytvořena nová slova vlastně uměle: *телефон* (z řeckého *тэле* = daleko a *φῶνῆ* = zvuk), *фотометр* (z řec. *φῶς* = světlo a *μετρέω* = měřím).“¹⁴

- **Slova z jiných slovanských jazyků** – Ze slovanských jazyků měla na ruskou slovní zásobu největší vliv polština, nejvýrazněji v 16. – 17. století. Z polštiny přešla do ruštiny slova jako např. *булка, водка, полковник*. Kromě polských jsou to slova ukrajinského původu, např. *бори, школярь, буханка*, i některá původně česká slova. Z češtiny bylo do ruštiny převzato názvosloví karetních her, dnes je již považováno za zastaralé, *червы* (srdce), *бубны* (káry), *жлуды* (žaludy), *вини* (piky), apod. Kromě karetního názvosloví do ruštiny z češtiny na počátku 20. století přešly některé tělovýchovné výrazy, ale po roce 1937 byly nahrazeny ruskými výrazy, např. *вис, заножить, стой*. Nejslavnější původem česká slova jsou *полька* a *робот*, obě tato slova se později stala internacionálními. Z češtiny pochází ještě slova *калготки* a *беженец*.
- **Slova ze západoevropských jazyků** – Slova ze západoevropských jazyků pronikala nejdříve prostřednictvím jiných slovanských jazyků a za vlády Petra I. začala pronikat samostatně. „Некоторые считают, что каждое четвертое заимствованное слово восходит именно в эпохе Петра I.“¹⁵ V této době přicházela slova z němčiny, *лагерь, курорт, штаб, галстук*, apod. Slova, která přešla z francouzštiny a kterým se bude tato práce věnovat v dalších kapitolách, pronikala do ruštiny v době vlády Petra I. a i později v 18. století. Jsou to slova z divadelního prostředí, např. *режиссёр, балет, военství, нарђ*.

¹⁴ MAN, Oldřich. *Základy lexikologie ruského jazyka I*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1976. s. 176.

¹⁵ BEZDĚK, Jaroslav et al. *Пособие по лексикологии русского языка*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979. s. 110.

атака, батальон , gastronomie, např. *пюре, соус*. Další západoevropský jazyk je italština, ze které přešly umělecké termíny, např. *либретто, опера, тенор*, a obecná slova, např. *балкон, касса*. Z angličtiny přecházela slova v 19. a 20. století a stále přechází nová. Jsou to slova jako např. *старт, теннис, воззал, митинг, трамвай*.

- **Další jazyky, ze kterých přejala ruština menší množství výrazů** – španělština (*гитара, какао, томат*), holandština (námořnické termíny, např. *бухсир, компас*), skandinávské jazyky (*акула, кнут, jména – Игорь, Олег*), maďarština (*гуляш, ковёр, тундра*), turkotatarské jazyky (*арбуз, казак, лошадь, халат*).

2.2. Lexikální přejímky z francouzštiny do ruštiny

Zlatý věk přejímání francouzských slov do ruského jazyka probíhal v období tzv. galomanie (галомании), která započala s vládou cara Petra I. Většina slov tedy byla převzata v období 2. poloviny 18. století až do počátku 20. století. Slova, která přešla z francouzštiny do ruštiny, nebo slova vytvořená podle francouzského způsobu, nazýváme galicizmy (*галлицизмы*). Většina galicizmů je latinského původu, do ruštiny přešla ale prostřednictvím francouzštiny. Přesný počet galicizmů v ruském jazyce je těžké určit, například wikislovar.ru uvádí na svých stránkách něco málo přes tisíc přejatých slov, konkrétně 1022 slov. Uvádí se, že v ruském jazyce zaujímají přejatá slova přibližně 10 % slovní zásoby.¹⁶

2.2.1. Přejatá slova a způsoby přejímání

Část slov přejatých z francouzštiny lze identifikovat podle společných znaků:

1. Přípona –*аж*: *персонаж, пейзаж, этаж, багаж*...
2. Přípona –*анс*: *сеанс, реверанс, баланс*...
3. Přípona –*льон*: *батальон, бульон, медальон*...
4. Přípona –*уар*: *тротуар, мемуар, будуар*...

V 18. století se přejímání nových slov týkalo hlavně kulturní a umělecké sféry a také z oblasti módy. V této době přišla do ruštiny slova jako např.:

- *ансамбль* z francouzského slova *ansamble*
- *актер* z francouzského slova *acteur*

¹⁶ КРОНГАУЗ, Максим. *Разрешите позаимствовать*. [online]. 2012, [citováno 5. dubna 2014] dostupné z <http://www.vokrugsveta.ru/vs/article/7600/>

- *галерея* z francouzského slova *galerie*

Na přelomu 19. a 20. století přicházela do ruštiny častěji slova týkající se politiky a ekonomiky, např.:

- *капитализм* z francouzského slova *capitalisme*
- *буржуазия* z francouzského slova *bourgeoisie*

V umělecké literatuře (viz kapitola 1.3. Francouzština a její stopy ve vybraných dílech klasické ruské literatury) nalezneme slova, která se nejprve psala latinkou a až později se začala přepisovat do azbuky. Jak můžeme vidět výše a i ve slovníčku (viz Příloha 1), velká část slov přešla do ruštiny fonetickým přepisem, např. *абажур* (stínidlo) vzniklo z francouzského *abat-jour* [*abazur*].

Při přejímání často dochází k morfologickým změnám:

- Změna rodu, např. z francouzského *le rôle* (maskulinum) bylo přejato slovo *роль* (femininum), z francouzského *la perle* (femininum) bylo přejato *перл* (maskulinum).
- Přizpůsobení systému skloňování, např. k přejatému základu *абсурд*- byl přidán sufix *-ный*
- Změna výslovnosti. Pro francouzštinu jsou charakteristické nosovky, ty z přejatých slov vymizely, např. nosovky či typické francouzské zvučné /er/.
- Posun významu, např. zatímco *boutique* ve francouzštině znamená všeobecně obchod, v ruštině má slovo *бутик* význam obchodu s dražším zbožím, nejčastěji oblečením.

U části přejatých slov došlo k lexikálnímu osvojení. To znamená, že slovo pojmenovává jev typický pro ruskou společnost, je přejato z cizího jazyka, ale jev samotný žádný cizí původ nemá. Tyto jevy či předměty existovaly, jen byly nazývány jinak, posléze byl původní název nahrazen slovem přejatým. Jsou to např. slova *пальто*, *прогуар*...

2.2.1.1. Kalkování

Část slov přejatých z francouzštiny do ruštiny přešla kalkováním. „Kalkování je doslovné překládání cizích slov po jednotlivých částech (morfémech). Výsledkem jsou tzv. kalky.“¹⁷ Část slov, která nepřešla do ruštiny přímým přejímáním, vznikla právě kalkováním. Existuje několik typů kalků:

¹⁷ MAN, Oldřich. *Základy lexikologie ruského jazyka I*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1976. s. 180.

- **Slovotvorné kalky** jsou např. *впечатление* z francouzského *impression*, *предрассудок* z francouzského *préjugé*.
- **Sémantické kalky** neznamenají vznik nového slova, ale vznik nového významu slova. Např. *вишневый* ve smyslu tmavě červený vzniklo od francouzského slova *cerise*, tedy třešeň.
- **Frazeologické kalky** jsou takové, které vznikají nahrazením cizího slova slovem domácím ve frazeologismu. Např. *Ищите женщину* – *Cherchez la femme*. (Viz kapitola 4.2 Frazeologismy.)

Jako zvláštní typ kalků vznikaly fonetickým přepisem francouzských slovní spojení v ruštině nová slova. Např: z *comme il faut* (jak se patří) vzniklo ruské slovo *комильфо*, z fráze *rendez-vous* (schůzka) vzniklo ruské slovo *рандеву*, ze slovního spojení *plein air* (volné nebe) vzniklo ruské *пленэр*.

2.2.1.2. Frazeologismy

V ruštině, ale nejen v ruštině, existuje velké množství frazeologismů, tedy ustálených slovních spojení, přejatých z francouzštiny. Do ruštiny přešly nejčastěji přímým překladem, tedy jako frazeologické kalky.

- *Иметь в виду*. – *Avoir en vue*. (mít na zřeteli)
- *Ломать голову над чём*. - *se creuser la tête* (lámat si nad něčím hlavu)
- *идея фикс* – *idée fixe* (utkvělá myšlenka)
- *медовый месяц* – *lune de miel* (líbánky)
- *Какая муха укусила*. - *Quelle mouche t'a piqué!* (Co to do tebe vjelo!)
- *Не в своей тарелке*. - *Ne pas être dans son assiette*. (Nebýt ve své kůži)
- *Не видеть дальше своего носа*. – *Ne pas voir loin que son nez*. (Nevídí si dál než na špičku nosu.)
- *После ужина горчица*. - *De la moutarde après dîner*. (Přijít s křížkem po funuse.)¹⁸

¹⁸ НИКИТИНА, Татьяна Геннадьевна и кол. *Учебный словарь русской фразеологии на русском и чешском языках*. – *Zábavný slovník ruské frazeologie*. Plzeň: Fraus, 2013.

2.2.1.3. Tématické oblasti přejímání slov z francouzštiny do ruštiny

Již jsem stručně naznačila, jakých tématických sfér se přejímání týkalo. Nejvýznamnější oblasti přejímání byly kultura, hlavně divadlo, literatura a umění, životní styl a s ním spojená móda a stravování, a vojenské a armádní názvosloví.

Divadlo: „ансамбль, актер, антракт, аплодисменты, пируэт, дебют, репертуар, роль, балет, режиссёр, абонемент...“

Literatura: „роман, сонет, баллада, новелла, куплет, фарс, фельетон, сюжет...“

Móda: „туалет, фрак, пальто, костюм, куртка, жакет, корсет, косметика, шапка, шинель...“ (více viz Příloha č.1 – Trojjazyčný slovník)

Gastronomie: „рагу, пюре, котлета, соус, салат, винегрет, сосиски, омлет, гарнир, желе, филе, мармелад, аперитив, бисквит, багет, кафе, суфле, ликёр...“

Vojenské názvosloví: „атака, батальон, лейтенант, салют, арсенал, маршал, кавалерия, пистолет, эскадра, сержант, генерал, капитан...“

Společenský život: „кавалер, бонвиван, комплимент, кокетка, бал, реверанс, вернисаж, салон, визит...“ (více viz Příloha č.1 – Trojjazyčný slovník)

Kromě takto tématicky zařaditelných slov byla z francouzštiny do ruštiny přejata i další slova, např. адрес, коллекция, автомат, вариант, газета, агрессия, впечатление, предрассудок, абажур, этаж, баланс, блокнот, интонация, истерия, бульвар, бутик, бюро, вакцина, диван, душ, журнал, концепция, кулуары, кураж, манифест, массаж, мебель,

2.2.1.4. Etymologický výklad vybraných slov přejatých z francouzštiny do ruštiny

Níže vypsaná slova byla vybrána tak, aby spolu tematicky nesouvisela a měla společný původ. Všechna byla přejata v 18. a 19. století. Etymologický výklad je do práce zahrnut proto, aby demonstroval proces přejímání slov, že většina z nich přešla do z latiny do ruštiny prostřednictvím francouzštiny a také jak se některá slova měnila, např. slovo *вуаль* mělo nejprve formu *воаль*.

Абсурд: „«безмыслица», «нелепость»... В русском языке слово абсурд известно с середины XIX в.... Ср. франц. absurde – «абсурдный» и «абсурд»;...Первоисточник – латин. absurdum – «неблагозвучный», «нескладный», «несообразный»;... В русском языке – через западноевропейское посредство.“¹⁹

¹⁹ ЧЕРНЫХ, Павел Яковлевич. *Историко-этимологический словарь современного русского языка. Том I.* Москва: Русский язык, 1993. с. 23.

Воуль: „... «детфль женского головного убора: тонкая прозрачная сетка, прикрепляемая к шляпе и опускающаяся на лицо»... В русском языке встр. сначала в форме **воаль** в художественных произведениях начала XIX в., напр. в комедии Крылова «Модная лавка»,... Из французского языка... Источник распространения в позднее время – франц. *voile* (во французском восходит к латин. *vēlum* – «покрывало», «завеса»);...²⁰

Портфель: „... «большая четырехугольная сумка с ручкой, с застежкой и перегородками внутри для ношения деловых бумаг, тетрадей, книг и т. п.».. В русском языке слово портфель (сначала портфейль) в словарях отм. с 1806 г... Восходит к французскому *portefeuille*, m. – досл. «носитель, держатель листовой бумаги, бумажных листов».²¹

2.3. Francouzština a její stopy ve vybraných dílech klasické ruské literatury

Poslední podkapitola této kapitoly se věnuje vlivu francouzštiny na ruskou klasickou literaturu 19. století, kdy byla galomanie na vrcholu. Francie byla a je kulturním centrem Evropy. Chování, móda, životní styl a i třeba kuchyně se staly vzorem pro mnoho jiných zemí, Rusko nebylo výjimkou. V 18. a 19. století přicházely z Francie nové věci a jevy, pro které nebylo v ruštině slovo, docházelo tedy k hojnému přejímání, např. francouzské šampaňské - *le champagne* – v ruštině *шампанское*. Francouzština plnila v 19. století funkci diplomatického jazyka, podobnou, jakou dnes plní angličtina.

Literární díla jsou jednou z možností, jak dokázat vliv francouzštiny na ruský jazyk a vliv Francie všeobecně na ruskou kulturu. Můžeme si na nich ukázat, jaká byla v ruské společnosti úroveň výuky cizích jazyků, především tedy francouzštiny, jak často francouzštinu používali a v jakých situacích, co všechno „francouzského“ ruská společnost 19. století převzala.

Pro analýzu byla vybrána dvě stěžejní ruská díla, romány *Evžen Oněgin* a *Anna Karenina*, a to z několika důvodů. Prvním důvodem je všeobecná znalost obou děl, dalším je velmi vysoká frekvence jak přejatých slov, tak také to, že oba autoři jsou známí svým pozitivním vztahem k francouzskému jazyku.

---

²⁰ Tamtéž, s.172.

²¹ Tamtéž. c. 59.

Nejsou to samozřejmě jediná literární díla, ve kterých se francouzština vyskytuje. Například velmi hojně se francouzská slova a slovní spojení vyskytují v Puškinově povídce *Piková dáma*, v Tolstého slavném románu *Vojna a mír*. Kromě toho nalezneme „stopy“ francouzštiny například v románech Fjodora Michajloviče Dostojevského *Bratři Karamazovi* a *Zločin a trest*, v románu Ivana Alexandreviča Gončarova *Oblomov*, v některých dramatech Antona Pavloviče Čechova, například *Racek*, v románu Michaila Jurjeviče Lermontova *Hrdina naší doby*, v románu Nikolaje Vasiljeviče Gogola *Mrtvé duše* atd.

Anna Karenina a *Evžen Oněgin* jsou od sebe vzdáleny 40 let, jsou odlišná obsahem i literárním směrem, ve kterém byla napsána, ale vliv francouzštiny je v obou velmi patrný. Obě díla spojuje také to, že se děje odehrávají mezi vyšší šlechtou, kde se francouzština používala nejvíce.

2.3.1. Evžen Oněgin

V životě Alexandra Sergejeviče Puškina hrála francouzština velkou roli, byl milovníkem francouzského jazyka. Sám tvrdil, že se mu lépe píše francouzsky než rusky. Jako dítě měl vychovatele francouzského původu a jeho otec měl rozsáhlou knihovnu plnou francouzské literatury, kterou mladý Puškin četl. Velcí francouzští spisovatelé, jako například Voltaire či Diderot, byli Puškinovými vzory. Francouzština fungovala jako nástroj, pomocí kterého se Puškin stal básníkem a otevřel se mu svět literatur jiných zemí. I proto je Puškin velmi ojedinělým případem, začal totiž svá první díla psát v jiném než mateřském jazyce.²² V jeho dílech nalézáme mnoho přejatých slov, nejen francouzských, ale i anglických, německých a italských.

Puškinův přístup ukazuje, jaká byla v 19. století v Rusku jazyková situace. Cizí jazyky, francouzština, angličtina, se vyučovaly více než jazyk mateřský. Mnozí příslušníci vyšší šlechty se uměli lépe vyjádřit francouzsky, ve svém mateřském jazyce dělali chyby.

Puškinův román ve verších *Evžen Oněgin* patří k vrcholným dílům nejen ruského romantismu a ruské literatury, ale i literatury světové. Nejprve vycházel po částech

---

²² НОВИЦКАЯ, Дарья. *Влияние французского языка на творчество А. С. Пушкина*. [online]. 2013, [citováno 2. dubna 2014] Dostupné z https://docs.google.com/a/studentpoint.cz/document/preview?hgd=1&id=1GcYq_fDPkcqd9svJNu_xdUqX8A5nHAIInRpHkfMOH3nQ

v letech 1823 – 31, vcelku byl poprvé vydán roku 1833. *Evžen Oněgin* je romantický veršovaný román s hlavní postavou Oněginem jako typickým představitelem tzv. „zbytečného člověka.“

Puškin v Oněginovi předkládá, jak na tom byla tehdejší ruská společnost se znalostí jazyků, že se cizí jazyky, hlavně francouzština, vyučovali doma a lidé je pak ovládali lépe než svůj mateřský jazyk. Rusové uměli francouzsky mnohdy tak dobře, že nebylo potřeba překládat francouzskou literaturu do ruštiny. Hned při otevření románu na první straně, kde je úryvek z francouzsky psaného soukromého dopisu:

„Pétri de vanité il avait encore plus de cette espèce d’orgueil dui fait avouer avec la même indifférence les bonnes comme les mauvaises actions, suite d’un sentiment de supériorité, peut-être imaginaire.“

Dále se Puškin o znalostech francouzštiny explicitně vyjadřuje:

„Он по-французски совершенно

Мог изъяснять и писал;...“

„Я русской речи не люблю.“ (s. 57)

„Мне галинисмы будут милы,

Как прошлой юности грехи,

Как Богдановича стихи.“ (s. 58)

„Еще предвижу затрудненья:

Родной земли спасая честь,

Я должен буду, без сомненья,

Письмо Татьяны перевести.

Она по-русски плохо знала,

Журналов (přeжатé slovo) наших не читала

И выражалась с трудом

На языке своим родном,

Итак, писала по-французски...

Что делать! Повторяю вновь:

Доныне *дамская* (přeжатé slovo) любовь

Не изъяснялась по-русски,

Доныне гордый наш язык

К почтовой прозе не привык,“ (s. 57)

Případ Taťány je ukázkový. Uměla francouzsky lépe než rusky, ačkoli by ruština byla schopna vyjádřit vše stejně dobře jako francouzština. Důvody, proč ale její slavný

dopis byl napsán francouzsky, jsou společenské a kořeny mají ve výchově a vzdělávání mladých lidí tehdejší doby, které si zakládalo na znalosti cizích jazyků, také cestování za hranice za účelem vzdělávání, v 18. a 19. století ve velké míře i do Francie. Jak sám Puškin v úryvku píše, musí zachránit čest své rodné země, a proto dopis přeložil.

„Корсет носила очень узкий,
И русский Н, как N французский,
Произносить умела в нос;“ (s. 43)

Tento úryvek, týkající se Taťány, ukazuje, že uměla francouzsky skutečně velmi dobře. A z toho, že to autor zmiňuje, znamená, že tehdy se na tyto aspekty kladl velký důraz. Ráda také četla francouzsky psané knihy:

„Ей рано нравились романы,
Они ей заменяли все;
Она влюблялася в обманы
И Ричардсона, и Руссо;“ (s. 41)

V románu nalezneme také mnoho přejatých slov, která Puškin nazývá *иноплеменные слова*.²³ Např: *кокетка* (coquette, koketa), *дама* (dame, dáma), *балет* (ballet, balet), *бульвар* (boulevard, bulvár, široká ulice), *бал* (bal, bál, ples), *актриса* (actrise, herečka), *лорнет* (lorgnon, lorňon), *ложка* (loge, lóže), *партер* (parterre, přízemí), *лакей* (laquais, lokaj), *шампанское* (champagne, šampaňské). Tato slova se nachází především v první části románu, kde je popisován Oněginův život v Petrohradě, kde byl členem vysoké společnosti, je proto logické, že se tato slova v románu vyskytovala, protože právě vyšší šlechta používala francouzštinu nejvíce.

Do ruštiny přecházela slova z francouzštiny do ruštiny nejen nová slova, ale také nové jevy, pro které nebyly v ruštině výrazy. Jedním z nich byly části oděvů:

„Описать мое же дело:
Но панталоны, фрак, жилет,
Всех этих слов на русском нет;“ (s. 17)

Z toho plyne také to, že do Ruska přicházely z Francie různé technické vymoženosti, které mohla ruská společnost dopřát.

Mezi ruskou šlechtou byla oblíbená i francouzská kuchyně:

„И *трюфли* (slovo přejaté), роскошь юных лет,

²³

ВИНОГРАДОВ, В. В. *Язык Пушкина. Пушкин и история русского литературного языка*. Москва: Academia, 1935.

Французской кухни лучший цвет,
И Страсбурга пирог нетленный
Меж сыром лимбургским живым
И ананасом золотым.“ (s. 13)

Pokud ale měl výraz i svůj ruský ekvivalent, Puškin volil ruský. Byl proti tomu, aby se používalo cizí slovo, pokud ruština nabízela plnohodnotný ekvivalent.²⁴

„Французская лексика является одним из средств достижения разнообразия речевого рисунка в произведениях А. С. Пушкина... А. С. Пушкин использовал французские слова и выражения в речи своих персонажей с целью демонстрации их светского или иного происхождения.“²⁵

2.3.2. Anna Karenina

Tvorba spisovatele Lva Nikolajeviče Tolstého gradovala zároveň s galománií, která v Rusku probíhala. V jeho dvou největších dílech, románech *Anna Karenina* a *Vojna a mír*, nalézáme jasné důkazy o tom, jak francouzský jazyk ovlivňoval ruštinu. Někteří ruští šlechtici dokonce uměli lépe francouzsky než rusky, o tom jsme se dozvěděli již v předchozím rozboru *Evžena Oněgina*. Také korespondence probíhala francouzsky, o tom se dozvíme především z *Vojny a míru*, kde na rozdíl od *Anny Kareniny*, jsou francouzsky psané dopisy přeložené pouze v dodatku. Autor tedy předpokládá, že čtenář má dobrou znalost francouzštiny.

Realistický psychologický román *Anna Karenina* vycházel poprvé také na pokračování, a to v letech 1873 až 1877. Protože vyšel o 40 let později než *Evžen Oněgin*, sledujeme zde diametrální rozdíl v uměleckém stylu. S nástupem realismu se tvorba spisovatelů zcela proměnila. Ale v těchto dvou dílech nalezneme jiné společné znaky, stopy francouzštiny, které jsou v obou dílech jasně a patrně otisknuty. Francouzština má tedy v obou románech jednu z funkcí stejnou, je věrnou kopií, věrným obrazem života v ruské společnosti 19. století.

---

²⁴ ПУШКИН, Александр Сергеевич. *Сочинения в трёх томах. Том третий*. Москва: Государственное издательство художественной литературы, 1954.

²⁵ *Галлицизмы и франкоязычные включения в современном русском языке и их стилистические особенности*. [online]. 2008, [citováno 2. dubna 2014] dostupné z:

<http://cheloveknauka.com/gallitsizmy-i-frankoyazychnye-vklyucheniya-v-sovremennom-russkom-yazyke-i-ih-stilisticheskie-osobennosti#ixzz2ximCc6Cq>

V obou dílech se vyskytují lexikální přejímky z francouzštiny v podobných tematických oblastech slovní zásoby. Společná je slovní zásoba týkající se módy. Jak v *Evženu Oněginovi*, tak v *Anně Karenině* nosí postavy *жакет, туалет, фрак, браслет, панталоны, пальто*. Společné je např. i slovo *кокета* nebo *кокетство, бал, дама, офицер...*

I gastronomii jsou v *Anně Karenině* věnovány mnohé řádky. Pilo se *шампанское* a jedlo se u *буфета*. Z dalších francouzských neologismů z *Anny Kareniny* (dnes jsou již některá slova spíše historismy) jmenují: *бофреп* (beau frère, švagr), *калоши* (galoche, dřevěné boty), *вуаль* (voile, závoj), *баланс* (balance, rovnováha), *роман* (roman, román), *кабриолет* (cabriolet, kabriolet), *компресс* (compression, komprese), *лиловый* (lilas, lila), *папа* (papa, tatínek), *манера* (manière, manýr), *компаньон* (compagnon, společník), *кристаллизация* (cristallisation, krystalizace), *кокарда* (cocarde, kokarda), *бульварь* (boulevard, bulvár, široká ulice), *шифоньерка* (chiffonnier, komoda), *шабли* (chablis, vývrat), *сконфуженный* (confuse, zmatený), *концесия* (consession, koncese), *экипаж* (équipage, posádka), *натуральный* (naturel, přirozený) *atd.*

Kromě přejímek nalezneme v textu řadu jazykových elementů, slov, slovních spojení i celých vět přímo ve francouzštině, v netransliterované podobě. Takových vět v rozlehlém, přes 800 stran dlouhém, románu je velké množství.

„Нетранслитерированные французские элементы представляют собой неотъемлемую часть художественного текста в произведениях Л.Н.Толстого, органически включенную в систему его индивидуально-авторского стиля.“²⁶

Напř.:

„Он называл это посчитаться, или *faire la lessive*.“ (s. 311)

„То есть что же? Или он вчера сделал предложение твоей *belle soeur*?“ (s. 65);

„Программа нынешнего обеда ему очень понравилась: будут окуни живые, спаржа и *la pièce de résistance* – чудесный, но простой ростбиф и сообразные вины: это из еды и питья.“ (s. 384); „Какую ж вы можете иметь надежду? – сказала Бетси, оскорбившись за своего друга – *entendons nous...*“ (s. 133)

---

²⁶ М. АЙМЕСКУЛ, Елена Анатольевна. *Французский язык в художественной прозе Л. Н. Толстого*. [online]. 1981. [citováno 5. dubna 2014] dostupné z <http://www.dissercat.com/content/frantsuzskii-yazyk-v-khudozhestvennoi-proze-l-n-tolstogo>

Časté je oslovení *maman* či *mama*, jméno francouzské guvernanky, která se stala předmětem sváru manželů Oblonských, je psaná také francouzsky, *mademoiselle Linon*. Na těchto případech můžeme pozorovat, jak postupně probíhalo grafického začleňování cizích slov do ruštiny. Například slovo *nana* se zprvu psalo latinkou, postupem času přešlo do azbuky a používá se dodnes. Nalézáme i oslovení *madame* či *mademoiselle* (někdy jen zkrácene *m-lle*) s ruským jménem, např. *mademoiselle Варенька*; zrovna toto je velmi neobvyklé už jen proto, že přízvisko *mademoiselle* patří Rusce. Je to případ toho, jak Rusové raději použili francouzské slovo namísto ruského, ačkoli by z jazykového hlediska ruské slovo splnilo svoji funkci úplně stejně jako francouzské.

V románu nalezneme hojně i celé věty ve francouzštině, zasazené do ruského kontextu:

„Il ne faut jamais rien ourter, - говорила она ей.“ (s. 232); „Что же ты не идёшь faire la cour à madame Каренин? – правила она, когда княжна Сорокина отошла – Elle fait sensation. On oublie la Patti pour elle.“ (s. 119)

I korespondence, kterou mezi sebou některé postavy vedou, je psaná francouzsky. Avšak na rozdíl od Tolstého *Vojny a míru*, kde se vyskytují i několikastránkové francouzsky psané dopisy, v *Karenině* jsou rovnou přeloženy do ruštiny a nejsou ani tak rozsáhlé.

Použití netransliterovaných jazykových prvků v *Anně Karenině* má důvody sociální, autor se snaží čtenáři co nejlépe nastínit tehdejší situaci, kdy některá slova ještě nebyla do ruštiny přejata, ale jevy už ve společnosti existovaly. Další funkce je estetická a pomáhá autorovi lépe vyjádřit jeho umělecký záměr:

„Соотношение русского и французского текста - доказательство самобытности и самостоятельности французского языка Л. Н. Толстого в сфере семантико-стилистического использования существующих языковых форм при их взаимодействии с системой русского языка писателей.“²⁷

---

²⁷ АЙМЕСКУЛ, Елена Анатольевна. *Французский язык в художественной прозе Л. Н. Толстого*. [citováno 5. dubna 2014] dostupné z <http://www.dissercat.com/content/frantsuzskii-yazyk-v-khudozhestvennoi-proze-l-n-tolstogo>

Ale není to jenom francouzština, která se v románu vyskytuje. Také je časté používání italských, anglických nebo německých frází, podobně jako v *Evženu Oněginovi*.²⁸

3. Historický, politický a kulturní kontext přejímání z francouzštiny do ruštiny

3.1. Politické vztahy mezi Ruskem a Francií

Přejímání slov z francouzštiny do ruštiny probíhalo na pozadí vztahů mezi Ruskem a Francií.

První politické vztahy mezi těmito dvěma zeměmi nalzáme již v polovině 6. století, kdy se Anna Kyjevská, dcera kyjevského knížete Jaroslava, stala královnou Francie sňatkem s Jindřichem I. a po jeho smrti vládla jako regentka za jejich syna Filipa I. Hlavní rozvinutí francouzsko-ruských vztahů přišlo ale mnohem později, protože utváření ruského státu probíhalo vždy stranou od vývoje zbytku Evropy. „Ve 13. a 14. století se severovýchodní Rus a ostatní Evropa vyvíjely zcela odlišně a teprve rozpad tatarské Hordy koncem 15. století umožnil znovu hledání a obnovování kdysi četných vzájemných kontaktů. Setkávala se tu však již dvě zcela odlišná civilizační prostředí. Zatímco Evropa prožívala proměnu, v níž se od 15. století prosazovaly počátky renesance, vrcholil v Moskevské Rusi středověk a zápas o vymanění se z barbarské moci chánů Zlaté Hordy.“²⁹ Tuto izolaci, která vzdalovala Rusko od Evropy směrem k Asii, měla za vinu nadvláda Tatarů. Přesto vznikl na počátku 15. století Moskevský stát a v roce 1480 sjednotil ruská knížectví Ivan III. vítězstvím ve válce s Tatary a tím definitivně dostal Rus z područí Zlaté hordy. Bylo to také náboženství a vnitřní boje o moc, které oddělovalo Rus od Evropy. V 17. století se francouzsko-ruské vztahy opět začaly rozvíjet. „...реальное знакомство Франции с нашей страной завязалось позже, чем у других западноевропейских государств – Германии, Англии или Голландии. Отчет ведут все же не от приезда во Францию Анны Киевской (1051 г.) или ранних эпизодических контактов на уровне посольств, а от приезда эмиссаров Петра I. в Париж в начале XVIII. в. Все это, однако, не означает, что образ России отсутствовал в коллективных представлениях французов.“³⁰

---

²⁸ ТОЛСТОЙ, Лев Николаевич. *Анна Каренина: Роман в восьми частях. Часть первая – четвертая*. Ленинград: Художественная литература, 1979.

²⁹ ŠVANKMAJER, Milan. *Dějiny Ruska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999, s. 61.

³⁰ *Франция и Россия: культурные контакты*. Москва: Издательский дом Городец, 2008, с. 6.

3.1.1. Vláda Petra I. Velikého

Velký rozvoj francouzsko-ruských vztahů, jak již bylo naznačeno výše, nastal v době vlády cara Petra I. (vládl 1682 – 1725). To on byl prvním ruským vladař, který navštívil Francii, a to roku 1717. Ale ještě předtím se mu díky jeho úspěchům ve válce se Švédy podařilo zajistit si jistý respekt u svých evropských panovnických protějšků a zájem o navázání politických vztahů. Například i sňatkovou politikou, kdy se jeho mladší dcera Alžběta I. Petrovna měla stát manželkou Ludvíka XV., jeho starší dcera Anna Ivanovna se provdala za synovce švédského krále Karla XII., knížete Karla Fridricha. Bohužel pro obě dcery byl, co se týče uzavření výhodných sňatků, velký handicap v tom, že byly nemanželské. Jejich rodiče Petr I. a Kateřina I. (druhá žena Petra I.) se vzali až po jejich narození.

Návštěva Petra I. ve Francii znamenala vznik a upevnění diplomatických vztahů mezi Ruskem a Francií. Už předtím se Petr I. vydal do západní Evropy, aby se seznámil hospodářskými i kulturními pokroky a poznal významné osobnosti v technice, vědě i umění a některé následně pozval do Ruska. Car Petr I. Veliký byl zvědavý na Francii Ludvíka XIV., která se stala jednou z nejmocnějších a kulturně nejvyspělejších zemí tehdejší Evropy. Před svým příjezdem poslal Petr I. do Francie skupinu, která měla podat carovi zprávy o tom, jaká je Francie a jací jsou Francouzi. Samotný car přijel do Paříže na jaře roku 1717. Kromě zájmů o kulturu a život ve Francii byla účelem carovy návštěvy diplomacie. Petr I. hledal spojence do války se Švédskem, což navrhl regentovi Filipu Orleánskému (vládl za nezletilého Ludvíka XV.). Filip Orleánský spojení uvítal, aby pomohl ukončit boje mezi Ruskem a Švédskem tím, že Švédsko přestane finančně podporovat a Francie se stane prostředníkem v mírových jednáních mezi Ruskem a Švédskem. Konečným výsledkem těchto jednání bylo uzavření francouzsko-rusko-pruského paktu (Amsterdam,

srpen 1717), jímž se dále prohloubila izolace Švédska.³¹

Díky otevření vztahů mezi Ruskem a Francií

Obrázek 1 – Jean-Marc Nattier:
Portrét Petra I. Velikého

³¹ ŠVANKMAJER, Milan. *Petr I. Zrození Impéria*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999.

nastal příliv francouzských učenců do Ruska, což znamenalo velký přínos pro ruskou vědu. A kromě příchodu učenců se rozvinula i migrace obyvatel mezi jednotlivými zeměmi.

3.1.2. Rusko a Napoleon

Velkými otřesy utrpěly vztahy Ruska a Francie po Velké francouzské revoluci a během vlády Napoleona Bonaparte. Roku 1793 vznikla tzv. první protifrancouzská koalice tvořená Ruskem, Velkou Británií, Pruskem, Španělskem, Nizozemskem a Sardinii. Již během revoluce byly vyslány ruské pluky na pomoc proti revolučním hnutím. Car Pavel I. také kvůli konfliktům o válečnou kořist ukončil spojení s Rakouskem, čehož chytře využil Napoleon, a tak se stali spojenci samoděržavný car a první francouzský konzul (rok 1800). Hned následujícího roku proběhl v Rusku státní převrat a na trůn nastoupil Alexandr I. Jedním z hlavních důvodů byl nesouhlas se zahraniční politikou Pavla I. Rusko se stalo členem i tzv. druhé protifrancouzské koalice, ustanovené roku 1802. Koalice sankcionovala Francii, ale zároveň posílila pozici Napoleona, který se následně prohlásil císařem. V době Napoleonova tažení do Anglie (1803 – 1805) bylo Rusko jasně na straně Anglie a v jejím úspěchu ve válce mělo důležitou roli. Nejen kvůli válečnému konfliktu, ale i kvůli sporu o popravu vévody Enghienského (příslušník rodu Burbounů, kteří plánovali svržení Napoleona a restauraci Burbounů na francouzský trůn), ve které ruský car Alexandr I. viděl nebezpečný akt, kdy bylo sáhnuto na život panovníka „z milosti boží“, byly v této době francouzsko-ruské vztahy na bodu mrazu.

V bitvě u Slavkova utrpěla koalice definitivní porážku. Ale ani tehdy neuzavřelo Rusko mír s Francií. Stalo se tak až roku 1807 po porážce čtvrté protifrancouzské koalice, ve které bylo ruským spojencem Prusko. „Jednání v

Obrázek 2: Adolf Northen – *Napoleonův ústup od Moskvy*

Tylži (červenec 1807), kde Napoleon a Alexandr okázale demonstrovali své „věrné přátelství“, bylo těžkou ranou mocenským i ekonomickým zájmům Ruska, které bylo

donuceno uznat novou evropskou situaci, jak se vytvořila v důsledku francouzských úspěchů v letech 1805 a 1806 - 1807.³²

Rusko vědělo, že je v nebezpečí a že Napoleon chystá tažení do Ruska. A tak se i stalo. 22. června 1812 překročila Napoleonova armáda řeku Němen. Ruské obyvatelstvo se spojilo, probudil se v něm patriotismus, proto bude toto vojenské střetnutí známé jako Vlastenecká válka. Velitelem ruských armád byl jmenován generál Kutuzov, který byl proslulý svou nečinností v průběhu bojů. Přesto nakonec Napoleon se zbytky své armády v listopadu 1812 z Ruska odtáhl. I Kutuzovovi totiž bylo jasné, že ruskou zimu Napoleon se svou armádou nezvládne.

Tento výsledek předznamenal konec Napoleona a jeho dobovačné politiky. Rusko se opět spojilo s Rakouskem a nakonec v bitvě u Waterloo (1815), kam ruské jednotky nestihly dorazit, byl Napoleon definitivně poražen. Roku 1815 také vznikla Svatá aliance, společenství Ruska, Pruska a Rakouska, ke které se o tři roky později připojila také Francie, ačkoli tato aliance původně vznikla jako protinapoleonská.

3.1.3. Po Napoleonovi

Francouzsko-ruské vztahy ani po Napoleonově pádu příliš nevzkvétaly. Francouzům se nelíbila restaurace Burbounů na trůn, která byla částečně ovlivněna právě ruským carem. Stále rostla izolace samodržavného Ruska ostatními evropskými zeměmi, hlavně Anglií a Francií. Rusko a jeho slovo na poli mezinárodních vztahů sláblo. V letech 1840-1841 byla podepsána konvence potvrzující celistvost Turecka, se kterým bylo Rusko v dlouhodobém konfliktu. Tu nakonec muselo Rusko podepsat také. Byl to jeden z aktů, kterými zeslabovala mezinárodní moc Ruska. V roce 1848, kdy v Evropě probíhala revoluce, se Rusko rozhodlo zasáhnout tím, že přerušilo diplomatické styky s Francií úplně. Totální úpadek mezinárodního vlivu Ruska nastal po porážce v Krymské válce (1856) a podepsání Pařížského míru a následném vnitřním rozkladu carského Ruska. I přesto Rusko stále, hlavně jako vojenský stát, za zbytkem Evropy hospodářsky zaostávalo.

Po porážce v Krymské válce udržovalo Rusko vztahy především s Německem a potom i s Rakouskem – Uherskem, se kterým roku 1873 podepsalo vojenskou konvenci. Za pomoci Bismarcka také Rusko vypovědělo Pařížskou mírovou smlouvu (kterou byla zakončena Krymská válka).

---

³² ŠVANKMAJER, Milan. *Dějiny Ruska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995, s. 370.

Po nástupu cara Alexandra III. nastal obrat v zahraniční politice a proněmecká politika Ruska skončila. Když francouzská flotila přijela do Kronštadt, byla uvítána *Marseillaisou* hranou carskou kapelou, a to poprvé v historii. Roku 1892 vznikla Francouzsko-ruská aliance. Tento politicko-vojenský svazek vznikl za účelem vojenské obrany, kdy Francie potřebovala podporu při obraně před Německem a Rusko před Rakouskem-Uherskem. Základem dohody byla vojenská pomoc čítající několik stovek tisíc vojáků při napadení nepřátelskou armádou. Tato dohoda trvala až do roku 1917. Byla protipólem Trojdohody tvořené Rakouskem-Uherskem, Německem a Itálií. K tomuto spolenectví se roku 1907 přidala Velká Británie. Základní dohodou bylo, že když na jednu ze zemí této aliance zaútočí některá ze zemí z Trojdohody, tak ostatní dvě agresora napadnou. Je zde jasně patrné to, že tyto události vedly přímo k První světové válce.

3.1.4. Nástup bolševiků

Na podzim roku 1917 se po pádu monarchie a neúspěchu prozatímní vlády definitivně chopili moci v Rusku bolševici a začala další etapa v dějinách Ruska.

Oficiální diplomatické vztahy mezi Sovětským svazem, vzniklým roku 1922, a Francií byly ustanoveny roku 1924 vzájemnou výměnou vyslanců a Francie uznala vládu SSSR. Jednou z dohod bylo nevměšování se navzájem do vnitřní politiky. Francie si dohodou se SSSR chtěla upevnit svoje místo na poli mezinárodních vztahů a také tím chtěla pomoci francouzským obchodníkům a průmyslníkům na území SSSR a získat přístup k nerostným surovinám, k ropě především. Přesto ekonomickou dohodu tyto země neměly, a to hlavně proto, že Francie chtěla po SSSR uznání dluhů ještě z dob carismu, dohodnutou ekonomickou spoluprací. Mezi Francií s SSSR i tak setrvaly rozpory, například kvůli vzniku a členství SSSR v NATO.

3.1.5. Novodobé vztahy

7. února 1992 byla Ruská federace uznána Francií jako nástupce SSSR. Jednalo se o „novou dohodu o vztahu založeném nedůvěře, solidaritě a spoluprací“.³³

První oficiální návštěva ruského prezidenta Borise Jelzina se uskutečnila začátkem roku 1992, první oficiální návštěva prezidenta Vladimira Putina ve Francii se uskutečnila na podzim roku 2000. Francouzský prezident Jacques Chirac oficiálně

---

³³ *Российская газета* [online časopis], 2010, [cit. 8. 3. 2014] Dostupné z: <http://www.rg.ru/2010/03/02/veka.html>

navštívil Rusko v létě roku 2001. Země se dohodly na stabilitě a spolupráci v mnoha oblastech, například v oblastech vzdělání, obchodu a kultuře.

3.1.6. Závěr

Rusko se v průběhu historie vyvíjelo stranou od zbytku Evropy, bylo hospodářsky i kulturně zaostalé. Jeho moc v průběhu staletí zesilovala s jeho rostoucí vojenskou silou.

Politické a kulturní vztahy mezi Ruskem a Francií započaly již v 6. století, ale jejich rozmach nastal především za vlády cara Petra I., který jako první ruský panovník oficiálně navštívil Francii. Relativně kladné vztahy těchto dvou zemí narušila Velká francouzská revoluce, kdy se Rusko postavila na stranu monarchie, a stalo se součástí několika protifrancouzských koalic. Ochladnutí vztahů trvalo i během napoleonských válek, během kterých Napoleon Rusko neúspěšně napadl. Zlepšení nenastalo ani v dalších letech, Rusko bylo spojencem Německa. Ale ani toto spojení netrvalo příliš dlouho, koncem 19. století Rusko z vojenských důvodů uzavřelo pakt s Francií, aby spolu následně vstoupily do 1. světové války jako spojenci.

Kladné vztahy Ruska a Francie trvaly i po Velké říjnové socialistické revoluci, kdy spolu obě země měly navázány oficiální diplomatické vztahy. Ty nebyly přerušeny ani rozpadem Sovětského svazu.

3.2. Francouzi žijící na ruském území a postavení francouzštiny ve společnosti v 18. a 19. století

„Podle T. Zagrzajzky za vrcholné období francouzského vlivu na ruskou kulturu nazýváme obdobím tzv. galomanie (*галомании*). Probíhala přibližně od poloviny 18. století do první třetiny 19. století. Tímto obdobím si prošla většina evropských zemí, v Rusku však probíhala specificky. Znalost francouzštiny se v té době stala takřka povinností. Příčinou bylo kulturní postavení, které Francie zaujímala v rámci celé Evropy. Francouzský dvůr se stal vzorem, to znamená, že nejen způsob chování, ale i jazyk se staly prestižním.

Ruština v té době plnila funkci jazyka spíše v úředních a také neoficiálních sférách, důkazy o tom nalézáme např. v románu *Hrdina naší doby*, kde v rozhovoru ve výlučně pánské společnosti bylo zvykem hovořit rusky, ale jakmile se ke společnosti přidala žena, začala společnost hovořit francouzsky. Francouzština byla v té době také jazykem literatury. Kromě například celých francouzsky psaných básní, u A. S. Puškina,

V. K. Tredijakovského, nacházíme francouzsky psané pasáže v románech, např. v románu *Vojna a mír* L. N. Tolstého.

V tomto období začínaly vznikat první překlady knih z francouzštiny do ruštiny. Většina ruských spisovatelů 18. století překládala, např. M. V. Lomonosov, D. I. Fonvizin.

Ale i tyto tendence si našly své odpůrce, kteří, ač také uměli francouzsky, se snažili chránit ruskou kulturu. Přesto nelze francouzskému jazyku upřít to, že ruštinu obohatil. V ruštině jsou přibližně 4 % slov francouzského původu. Po konci první třetiny 19. století následovalo utlumení vlivu francouzského jazyka na ruský a byl nahrazen německým a anglickým³⁴

3.2.1. Vznik francouzské diaspory v Rusku

„Французская диаспора стала формироваться в России еще в XVIII в. За счет приглашения французов на русскую службу в полки иноземного строя, которые дополняли стрелцкое войско. При Петре I и его преемниках в XVIII в. контакты с Францией расширились, в Россию приглашались видные ученые – зоологи, астрономы, географы, - оставившие значительный след в деятельности Российской академии наук.“³⁵

Je logické, že největší vliv na ruštinu měla francouzština prostřednictvím francouzsky mluvícího obyvatelstva na svém území. Příliv emigrantů z Francie nastal podle O. B. Polyakové ve čtyřech hlavních vlnách:

1. První vlna probíhala během vlády Petra I. a následně o 40 let později pokračovala za vlády Kateřiny II., kdy do Ruska přijížděli hlavně francouzští specialisté.
2. Nejsilnější příliv emigrantů nastal po Velké francouzské revoluci v letech 1789 – 1799. Tvořili ji hlavně rojalisté, čísla hovoří až o 10 000 lidí.
3. Třetí vlna nastala v době Vlastenecké války roku 1812. Tu tvořili především vojáci, kteří při Napoleonově tažení onemocněli či byli raněni, a tak byli svým velitelem ponecháni v Rusku.

³⁴ *Франция и Россия: Культурные контакты*. Москва: Издательский дом «Городец», 2008.

³⁵ *Россия и Франция XVII – XX века*. Москва: Издательство «Весь Мир», 2011, с. 9.

4. Nejvýznamnější vlna přílivu emigrantů nastala v druhé polovině 19. století s rozvojem průmyslu. Francouzi se zasloužili především o rozvoj voňavkářského, chemického průmyslu a průmyslu zpracovávajícího hedvábí.

Francouzské obyvatelstvo se usadilo především v Moskvě, Petrohradě a Povolží. V Moskvě žili hlavně v tzv. Německé osadě na Basilejském ostrově a ve čtvrti Ljubjanka. Francouzská kolonie v této oblasti se formovala v letech 1789 až 1812, rozpadla se po roce 1917. Většina francouzských obchodů se nacházela na Kuzněckém mostě a prodávalo se v nich nejrůznější zboží, obchody nebyly příliš specializované, prodávaly vše možné od látek po potraviny. V Petrohradě žili Francouzi poblíž Něvského prospektu, na břehu Něvy se nacházel dvůr hraběte Laval, který do Ruska emigroval začátkem Velké francouzské revoluce.

„Sous le règne de Catherine II apparut à Moscou une importante colonie française, véritable communauté ethnique et confessionnelle. Il y avait à cela de solides raisons :

1. la relative unité confessionnelle des Français de Moscou;
2. l'uniformité de leur statut social, due en grande partie à l'éloignement de la Cour et des principales instances gouvernementales;
3. le faible nombre de Français travaillant dans les structures relevant de l'État;
4. la forte concentration des Français dans deux quartiers de Moscou, la Lubjanka et, à un degré moindre, le Faubourg des Étrangers
5. le statut élevé des Français en Russie et le fait qu'ils soient très demandés, ce qui garantissait à la colonie dans son ensemble et à chacun de ses membres en particulier une identité ethnique positive et qui, par cela même, renforçait la tendance au repli sur soi des Français de Moscou.

Během vlády Kateřiny Veliké se v Moskvě vytvořila poměrně velká francouzská kolonie, spjatá etnicky i nábožensky. K jejímu vzniku vedlo několik příčin:

- 1) Církevní sjednocenost Francouzů žijících v Moskvě.
- 2) Stejná úroveň společenského postavení, především vzhledem ke vzdálenosti dvora a státních orgánů moci.
- 3) Nízký počet Francouzů pracujících na důležitých pozicích ve státní sféře.
- 4) Koncentrace Francouzů ve dvou čtvrtích Moskvy, v Ljubljance a v Německé osadě.

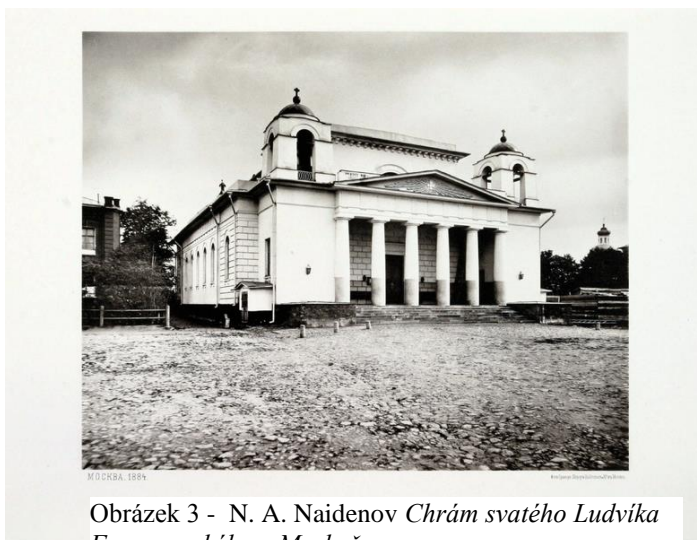

5) Vysoké postavení francouzštiny a poptávka po ní zajišťovaly francouzské kolonii etnickou identitu a také upevnilly tendence Francouzů uzavřít se do sebe.“³⁶

3.2.1.1. Chrám svatého Ludvíka Francouzského

Jedním ze symbolů francouzské diaspory v Rusku je chrám svatého Ludvíka Francouzského. Katolický kostel svatého Ludvíka Francouzského je jeden ze tří katolických kostelů v Moskvě.

Před jeho samotným založením probíhala ale bitva mezi těmi, kteří ho chtěli založit, a již existující katolickou farností sv. Petra a Pavla. Chrám byl postaven roku 1791 carevnou Kateřinou II. na základě žádostí a přání Francouzů žijících na území Moskvy o svatostánek zasvěcený

katolické víře a jejich nejvyššímu svatému, svatému Ludvíkovi. Nachází se na v centru Moskvy v části Malá Ljubljanka. Byl vysvěcen 30. května 1791. Původně byl kostel pouze dřevěná stavba, do dnešní podoby začal být přestavován až o 40 let později. K chrámu také náležely dvě školy/gymnázia, dívčí a chlapecké.

3.2.1.2. Významné osobnosti ruské diaspory

Francouzská diaspora vyprodukovala značné množství významných osobností, vybrala jsem pouze pár zástupců. Lišili se svým zaměřením a společenským významem.

Z významných průmyslnických a podnikatelských rodin jsem zvolila tři zástupce. Rodina *Giraud* se věnovala zpracování hedvábí, svou fabriku na zpracování hedvábí založili v 70. letech 19. století. Rodina *Armande* se věnovala kožešnictví. Rodina *Gijón* se věnovala zpracováním kovů. Kromě podnikatelů působili v Rusku inženýři (Ф. Ландау, Н. П. Барбот де Марни, ...).

³⁶ RJÉOUTSKI, Vladislav. *La colonie française et l'église catholique de Moscou à la fin du XVIIIe siècle*. [online elektronický časopis] Cahiers du monde russe 2000, [cit. 18. 2. 2014] Dostupné z: <http://monderusse.revues.org/61?lang=fr&lang=>

Hrabě Laval (Jean Charles François de Laval de la Loubrerie, Граф Лавал): Dvůr hraběte Laval se nacházel, jak již bylo zmíněno, v Petrohradě na Něvském prospektu. Z Francie emigroval začátkem Velké francouzské revoluce. Zpočátku se živil jako učitel, poté redigoval časopis *Journal de St. Pétersbourg* a zároveň působil na ministerstvu zahraničních věcí. Jeho salon byl proslulý a navštěvovaný významnými osobnostmi.

Vladimír Ivanovič Guerrier (Владимир Иванович Герье): Ruský historik a profesor na Moskevské univerzitě se významně zasloužil o vývoj a v podstatě i vznik vyššího vzdělání žen v Rusku. V roce 1872 otevřel první Vyšší ženské kurzy (Высшие женские курсы) v Moskvě a v Rusku vůbec.³⁷ Byl také členem Dumy a Ruské akademie věd.

Charles F. Roulier (Карл Францевич Рулье): Tento biolog působil na Moskevské univerzitě, kde založil Muzeum zoologie. Zabýval se evolucí, jejíž učení výrazně rozvinul, a také pomohl ke zpopularizování vědy.

3.2.1.3. Postavení francouzských imigrantů v ruské společnosti

Samozřejmě ne všichni emigranti z Francie zaujímali vysoké postavení, jako například hrabě Laval. Tito lidé se těšili přízni osob z nejvyšších kruhů, styky s nimi, možnost navštěvovat jejich salón, či pokud nějaký významný Francouz navštěvoval salón jejich, to vše znamenalo jistou prestiž. Ale většina původem Francouzů nezaujímalá významné postavení, byli to, dalo by se říci, obyčejní lidé.

Je několik důvodů, proč se francouzské kolonie v Rusku příliš nerozrostly. První důvod byla složitá a daleká cesta (okolo 4 tisíc kilometrů) z Francie do Ruska. Ať už po moři, či po souši, cestování v 18. a 19. století neskýtalo ani zdaleka takový komfort jako dnes. Mořská nemoc, změny počasí, několikadenní nečinnost a s ní související nuda, špatné podmínky pro noclehy během náročné cesty,... Po dlouhé cestě nastal další problém, kam se uchýlit. Mnoho emigrantů se ubytovalo u Rusů, mnoho šlechticů poskytovalo pohostinství. Nebo také žili nějakou dobu u Francouzů, kteří emigrovali před nimi. Další aspekt, na který si Francouzi museli zvykat, byla ruská strava. Francouzi jsou po celém světě vyhlášenými gurmány, proto jim činilo problémy si na ruské jídlo zvyknout či se mu přizpůsobit.

---

³⁷ *Россия и Франция XVIII – XX века. Москва: Издательство «Весь мир», 2011, с. 17.*

Francouzi nejčastěji vykonávali povolání domácích učitelů či guvernantelek, často i bez patřičného vzdělání a kvalifikace. Mít pro svého potomka vychovatele či vychovatelku francouzského původu bylo mezi ruskou šlechtou otázkou prestiže. Celý tento jev souvisel s prestižním postavením francouzštiny v ruské společnosti. Důkazy o tom, jaké důležité bylo pro maldého šlechtice vzdělání ve francouzštině, nalezneme například v některých klasických dílech ruské literatury, např. v Evženu Oněginovi:

„Служба Евгения хранила:
Сперва *Madame* за ним ходила,
Потом *Monsieur* ее сменил,
Monsieur l'Abbé, француз убогой,
Чтоб не измучилось дитя,...“³⁸

Na druhou stranu byla mezi zaměstnancem, francouzsky mluvícím učitelem, a jeho zaměstnavatelem, který francouzštinu neovládal, jazyková a také i kulturní propast, jejímž následkem mezi nimi vznikaly mnohé problémy a nedorozumění.

Se vzděláním souvisely i tzv. *Grand Tour*. Je tradiční cesta mladého muže po Evropě, aby završil svoje vzdělání a stal se z něj skutečný gentleman. Svůj vrchol měly *Grand Tour* v 18. a 19. století. Účel nebyl pouze vzdělávací, ale také relaxační, aby se mladý muž pobavil. Vzhledem k nákladnosti také cesty byly *Grand Tour* podnikány zámožnějšími lidmi a šlechtici. Svůj původ mají v Anglii, kde se těšily největší popularitě. Pro ruské mladíky bylo při *Grand Tour* výhodné umět francouzsky, byl to univerzální jazyk dorozumívání, a také s sebou měli jako pobočníka a důvěrníka Francouze, jejich učitele. Často jezdily mladí ruští šlechtici právě do Francie.³⁹

3.2.2. Postavení francouzštiny v ruské společnosti

S pronikáním francouzského obyvatelstva a tím i jeho jazyka na ruské území se stále zvyšovala četnost použití francouzštiny, přesto si musela své místo „vydobyť“. Zprvu nebyl mezi Rusy příliš velký zájem, například na Akademii věd studovali francouzštinu v letech 1731/32 pouze dva studenti. I do prostředí dvora pronikala

---

³⁸ ПУШКИН, Александр Сергеевич. *Сочинения в трёх томах. Том третий*. Москва: Государственное издательство художественной литературы, 1954, с. 9.

³⁹ RJÉOUTSKI, Vladislav. *La Langue française en Russie au siècle des Lumières*. Multilinguisme et multiculturalité dans l'Europe des Lumières (Actes du Séminaire international des jeunes dix-huitiémistes 2004). Paris: Honoré Champion, 2007.

postupně. Ale například osobní lékař carevny Alžběty byl Francouz.⁴⁰ Co dále pomohlo francouzštinu rozšiřovat, bylo divadlo. „En 1742 une partie du public à la cour de Russie est capable de suivre le jeu des acteurs en français.“⁴¹

„В начале XIX века влияние французской культуры достигает в России апогея. Если в 1830-е годы это влияние отчасти идёт на убыль вследствие официальной политики, направленной в царствование Николая I на утверждение «государственного национализма», то французский язык остается на протяжении всего XIX и в начале XX века привычным языком русского образованного общества.“⁴²

„De l’avis d’un grand nombre des contemporains de Puškin, une des premières raisons du retard pris par la littérature russe était « l’usage généralisé du français et le mépris du russe».“⁴³

V osvícenské době (18. století) se francouzština stala jakýmsi společným znakem pro ruskou elitu. Byla důkazem, že dotyčný má styky se Západem.

3.2.2.1. Počátky výuky francouzštiny na ruském území

Než se francouzština začala vyučovat na ruských školách, jezdili mladí ruští šlechtici studovat do Francie. Počátky výuky francouzského jazyka na ruském území sledujeme již v první polovině 18. století. „С 1731 г. французский язык преподается в первом государственном учебном заведении, Сухопутном шляхетном кадетском корпусе, открытом в этом году в Санкт-Петербурге.“⁴⁴

---

⁴⁰ RJÉOUTSKI, Vladislav. *La Langue française en Russie au siècle des Lumières. Multilinguisme et multiculturalité dans l’Europe des Lumières (Actes du Séminaire international des jeunes dix-huitiémistes 2004)*. Paris: Honoré Champion, 2007. s. 4.

⁴¹ Тамtéж. s. 4.

⁴² ГРЕЧЕНАЯ, Е. П. *Когда россия говорила по-французски: русская литература на французском языке (XVIII – первая половина XIX века)*. Москва: Институт мировой литературы им. А. М. Горьково, 2010, с.14.

⁴³ RJÉOUTSKI, Vladislav. *La Langue française en Russie au siècle des Lumières. Multilinguisme et multiculturalité dans l’Europe des Lumières (Actes du Séminaire international des jeunes dix-huitiémistes 2004)*. Paris: Honoré Champion, 2007, s. 1.

⁴⁴ ГРЕЧЕНАЯ, Е. П. *Когда россия говорила по-французски: русская литература на французском языке (XVIII – первая половина XIX века)*. Москва: Институт мировой литературы им. А. М. Горьково, 2010., с.13.

Kromě výuky na školách probíhala často výuka v domácím prostředí. Domácí učitelé, učitelky a vychovatelé učili své mladé svěřence nejen francouzskému jazyku, ale i správnému chování podle francouzského vzoru. Kromě Francouzů učili francouzštinu i Švýcaři a Němci. V polovině 18. století se začaly objevovat tzv. pensionáty (папсионы), ve kterých studovaly hlavně dívky. První třída, ve které se vyučovala francouzština, byla otevřena roku 1808. V tomto kurze byly mladé ženy připravovány na povolání guvernantek a zároveň učitelek francouzštiny. V roce 1871 byla otevřena třída pro budoucí učitele francouzštiny na gymnáziích v Nikolajevském institutu pro sirotky (*Николаевском сиротском институте*).

Když byla v roce 1755 založena Moskevská univerzita, stala se logicky centrem výuky francouzského jazyka na ruském území. Kromě Moskevské univerzity se francouzština vyučovala jako povinný jazyk například na kadetské škole v Petrohradě (*Кадетский ракетно-артиллерийский корпус*) nebo na Akademii věd. Kromě francouzštiny se zde učila povinně němčina.

Francouzi, kteří vyučovali francouzštinu, byli například vysloužilí vojáci, duchovní, šlechtici... Jasná rozmanitost původu učitelů jen potvrzuje to, že většina z nich neměla k výuce jazyka žádné potřebné vzdělání.

Během vlády Kateřiny II. se výrazně rozmohla francouzsky psaná literatura dostupná na ruském území. Ruské knihovny, veřejné i soukromé, se plnily francouzsky psanými knihami, knihkupci francouzsky psané knihy prodávali. „Weitbrecht, commissionnaire de l'Académie des sciences, publia en 1788 son catalogue des livres français contenant environ 7500 titres!“⁴⁵ Nejčtenější francouzští autoři byli například Voltaire, Diderot, Bossuet, Fénelon.

3.2.2.2. Francouzsky psaný tisk na ruském území

Francouzi žijící na ruském území si kromě jiného také vydávali vlastní, francouzsky psaný tisk. Většina jich nevycházela v příliš dlouhém období.

---

⁴⁵ RJÉOUTSKI, Vladislav. *La Langue française en Russie au siècle des Lumières*. Multilinguisme et multiculturalité dans l'Europe des Lumières (Actes du Séminaire international des jeunes dix-huitiémistes 2004). Paris: Honoré Champion, 2007, s. 118.

„В царствование Елизаветы Петровны в Петербурге выходит газета на французском языке «Gazette de St. Pétersbourg» (1756 – 1759) и первый литературный журнал «Le Caméléon littéraire» (1755).“⁴⁶

Journal littéraire de St. Peterbourg: Toto periodikum vycházelo pouhé dva roky. První číslo vyšlo 1. září 1798 a poslední 15. května 1800. O jeho vznik se zasloužil hrabě de Gaston, francouzský emigrant, který do Petrohradu utekl přes Hamburk po vypuknutí Velké francouzské revoluce. Vycházel dvakrát do měsíce a věnoval se např. překladům klasické řecké literatury, francouzské literatury, ale i aktuálním politickým otázkám.⁴⁷

Journal de Saint-Peterbourg: Francouzsky psané noviny vydávané v Petrohradu začali vycházet roku 1825 a poslední výtisk vyšel roku 1914. Noviny vycházely nepravidelně.

3.2.2.3. Počátky francouzsko-ruské lexikografie

První publikace, kterou zmíním, bude slovník, který vyšel na území Francie, byl to *Slovník Moskvanů* (*Парижский словарь москвичов, Dictionnaire Muskovite*) vydaný roku 1856 v Paříži. Jeho autorem je Francouz Jean Sauvage. Byl to slovníček a zároveň konverzační příručka, která byla určena Francouzům., aby pomohl překonávat jazykovou bariéru mezi Francouzi a ruskými emigranty.

Opravdový rozmach vydávání slovníků nastal v druhé polovině 18. století.

K výuce jazyka byly nezbytné překladové slovníky. Roku 1762 vyšel *Ruský a francouzský lexikon, ve kterém se nachází téměř všechna ruská slova seřazená podle ruské abecedy* (*Лексикон российской и французской, в котором находятся почти все Российские слова по порядку российского алфавита*). Tento dvoudílný rusko-francouzský slovník, jehož autorem je I. F. Lichten, nabízí bohatou zásobu ekvivalentů, parafrází a synonym.

Roku 1769 vyšel *Francouzský Cellarius neboli Užitečný lexikon, ze kterého se lze bez veliké námahy a nejrychleji naučit potřebná francouzská slova s přiloženým rejstříkem seřazeným podle abecedy ruských slov* (*Французский Целлариус или Полезный лексион, из котораго без великаго труда инаискоряе нужнейшим*

---

⁴⁶ ГРЕЧАННАЯ, Е. П. *Когда Россия говорила по-французски: русская литература на французском языке*. Москва: Институт мировой литературы. 2010, с, 15.

⁴⁷ ЗАБОРОВ, П. Р. *Россия и Франция. Литературные и культурные связи. Статьи и заметки*. Санкт- Петербург: ООО ИД «Петрополис», 2011.

французскаго языка словам научиться можно с приложением реестра по алфавиту российских слов neboli *Cellarius Francois: Methode tres facile pour apprendre sans peine et en peu de tems les mots les plus necessaires de la langue françoise avec un registre alphabetique des mots russes*). Tento francouzsko-ruský slovník je rozdělen na čtyři části: abecedně řazený slovník, následuje část, která se skládá ze 12 článků, např. o jménech, názvech jmen, gramatických kategoriích apod., dále slovník, který zabírá většinu svazku, kde se nachází vysvětlení slov, gramatické kategorie apod., a čtvrtá část obsahovala odkazy na jednotlivá slova, kterak se dají užívat.

Roku 1780 vyšel slovník s názvem Ruský, s německými i francouzskými převody, slovník (*Российский, с немецкими и французскими переводами, словарь*) lingvisty Ivana Nordsteta. Tento trojjazyčný slovník funguje na principu, kdy je v ruském slovu přidán jeho ekvivalent v němčině a ve francouzštině. (Ukázka na

Ближе, сотр. näher, plus proche. obrázku)

Obrázek 4 - Ivan Nordstet: *Российский, с немецкими и французскими*

Roku 1798 vyšel Tatiščevův

dvoudílný dvojjazyčný Úplný francouzský a ruský lexikon z posledního vydání *Lexikonu Francouzské akademie do ruského jazyka přeložený skupinou vzdělaných lidí (Полной французской и российской лексикон с последнего издания Лексикона французской академии на российской язык переведенный собранием ученых людей neboli Dictionnaire complet françois et russe composé sur la dernière édition de celui de l'Académie françoise par une société de gens de lettres)*, který je vlastně přepracování a

doplněním Slovníku Francouzské akademie (*Dictionnaire de l'Académie françois*). Nalezneme v něm kromě překladové části obsahuje návod, jak se učit francouzsky.

Obrázek 5 – V. N. Tatiščev: *Полной французской и российской лексикон*

Ruština byla součástí také několika vícejazyčných slovníků. Kromě již zmíněného Nordstetova trojjazyčného to je např. čtyřjazyčný slovník *Stručný čtyřjazyčný lexikon, to znamená francouzský, italský, německý a ruský (Краткой лексикон на четырех языках, то есть на французском, италянском, немецком и российском neboli Dictionnaire manuel en quatre langues, Savoir la Françoise,*

l'Italienne, l'Allemande et la Russe), v Moskvě vydaný roku 1771. V letech 1784 až 1787 vycházel dokonce pětijazyčný *Nový lexikon nebo slovník, francouzsko-italsko-německo-latinsko-ruský* (*Новый лексикон или словарь, на французском, италянском, немецком, латинском и российском языках* neboli *Nouveau dictionnaire françois, italien, allemand, latin et russe*. Roku 1799 vydal J. Heym trojjazyčný *Nový slovník ruský, francouzský a německý* (*Nouveau dictionnaire russe, français et allemand*).

3.2.3. Závěr

Postavení francouzštiny v Rusku se v průběhu historie měnilo. Největší kulturní kontakt Francie a Ruska započal za vlády cara Petra I. a s ním souviselo i zvýšení přílivu francouzských emigrantů na ruské území a zvyšovala se prestiž francouzského jazyka. Znalost francouzštiny a její užívání se staly pro ruskou šlechtu povinností. Francouzština se začala vyučovat, především v domácím prostředí a poté i na školách. Začaly vycházet slovníky, rusko-francouzské i francouzsko-ruské a také vícejazyčné, ve kterých byla vedle dalších jazyků i francouzština a ruština.

4. Závěr

Hlavním cílem bakalářské práce bylo pojednat o lexikálním přejímání z francouzského jazyka do ruského v kontextu kulturním a historickém.

Výzkum ukázal, že přejímání probíhalo hlavně v průběhu 18., 19. a na počátku 20. století pod vlivem tzv. galomanie (галломаннии), která se v Rusku projevovala velmi silně. Francouzský jazyk zaujímal v této době v ruské společnosti výjimečné postavení, fungoval jako ukazatel vyššího společenského postavení, byl znakem prestiže. Kromě samotného přejímání se také velmi často konverzovalo ve francouzštině. V podstatě vše francouzské, jazyk, jídlo, učitelé, způsob chování, móda... se staly pro Rusy vzorem a byly v Rusku, zejména šlechtou, osvojovány. Teprve s příchodem 20. století vliv francouzštiny začal klesat a nahrazovaly ji němčina a angličtina

Lexikální přejímky z francouzského jazyka do ruského, tzv. galicizmy, se v nejhojnějším počtu týkaly několika specifických oblastí: armády a vojenství (*батальон, пушолет, атака*), módy (*туалет, пальто, шляпа*), umění (*роман, пейзаж, сюжет*), divadla (*ансамбль, актёр, актриса, ложа*), životního stylu a společenského života (*кокета, скандал, сеанс*) a gastronomie (*пюре, желе, сосиски*). V příloze v trojjazyčném slovníku čítajícím ... slov, který je tematicky zaměřen na módu a společenský život, můžeme přitom pozorovat, že velká část slov nebyla přejata jen do ruštiny, ale existují v podobné formě i v českém jazyce, přibližně 70 % slov, a téměř všechna se používají dodnes. Většina přejatých slov jsou přímo přejatá, kalků je menšina. Velmi vysoké postavení francouzštiny mezi Rusy se potvrdilo v ruské krásné literatuře z 19. století, konkrétně ve dvou vybraných románech, *Evžen Oněgin* a *Anna Karenina*. Romány jsou rokem vydání od sebe vzdáleny 40 let, mají proto hodně společných lexikálních znaků týkajících se francouzštiny. Děj obou románů se odehrává v prostředí vyšší šlechty, proto se použité přejímky týkají hlavně z oblasti módy, gastronomie a společenského života. Také jsou v rusky psaném textu netransliterovaná francouzská slova, slovní spojení či celé věty. I korespondence probíhá mezi hrdiny francouzsky, autoři ji ale pro čtenáře přeložili do ruštiny. Oba autoři využívali francouzštiny jako ukazatele sociálních podmínek života v tehdejší Rusku.

Kromě analýzy lexikálních přejímek se práce věnovala i politickému a kulturnímu kontextu přejímání z francouzského do ruského jazyka. První významnější politické vztahy navázal s Francií car Petr I. který jako první ruský panovník oficiálně navštívil Francii. Tyto vztahy byl pozitivní, ale za Velké francouzské revoluce a během

válek s Napoleonem se politické vztahy obou zemí změnilly na nepřátelské, kdy bylo Rusko součástí protifrancouzských koalic a bojovalo za obnovení monarchie na francouzském trůně. Spojenci se Francie a Rusko staly na konci 19. století, na obranu proti Německu. Toto spojení dalo základ Trojdohodě, ke které se později přidala i Velká Británie. Tyto země bojovaly společně za 1. světové války. Pozitivní vztahy těchto dvou zemí trvají dodnes. Na rozšiřování a používání francouzského jazyka na ruském území měly dále vliv přítomnost a působení francouzských imigrantů, protože vyučovali francouzštinu. Nejvíce Francouzů uteklo do Ruska před Velkou francouzskou revolucí., Tito emigranti byli hlavně šlechtici. Francouzská diaspora se v Rusku však příliš nerozrostla, především kvůli náročné cestě z Francie do Ruska.

Většina francouzských emigrantů vykonávala povolání domácího učitele či vychovatele (vychovatelkám se říkalo guvernanky), častokrát i bez potřebného vzdělání pro vykonávání takovéto profese. Kromě toho se francouzsky učilo hlavně v penzionátech pro mladé dívky, které se připravovaly na povolání učitelek a guvernantek. I na univerzitách se vyučovalo francouzsky.

Резюме

Бакаларская работа показывает процесс заимствования из французского языка на русский в историческом и культурном контексте. В первой главе дается анализ слов заимствованных из французского языка с лексикологической точки зрения. Показано как они адаптировались в русскую языковую систему, каких тем заимствование в основном касалось. Проведен анализ лексических единиц заимствованных из французского языка в романах *Анна Каренина* и *Евгений Онегин*. Во второй главе описаны политические отношения между Францией и Россией и культурные условия заимствования. На основании исследования можно утверждать, что французский язык имел в российском обществе в 18-ом и 19-ом веках престижное положение.

Resumé

Předkládaná bakalářská práce ukazuje přejímání z francouzského jazyka do ruského v historickém a kulturním kontextu. V první kapitole jsou představena přejímaná slova, jak se adaptovala do ruského jazykového systému, jakých témat se přejímání týkalo. Je proveden rozbor přejímek v románech *Anna Karenina* a *Evžen Oněgin*. Ve druhé kapitole jsou popsány politické vztahy mezi Francií a Ruskem a kulturní podmínky lexikálního přejímání. Z výzkumu vyplývá, že francouzský jazyk měl v ruské společnosti v 18. a 19. století prestižní postavení.

Resumé

La présente thèse montre l'acceptation des mots français au le russe au contexte historique et culturel. Le premier chapitre présente les mots d'emprunt, comment ils ont adapté à le système de la langue russe et les sujets qu'ils sont concernés de l'acceptation. Il s'agit d'une analyse des mots d'emprunt dans les romans *Anna Karenina* et *Eugene Onegin*. Le deuxième chapitre décrit les relations politiques entre la France et la Russie, et les conditions culturelles de l'emprunt lexical. La recherche suggère que la langue française avait dans la société russe dans le 18ème et 19ème siècle poste prestigieux.

Použitá literatura

BEZDĚK, Jaroslav et al. *Пособие по лексикологии русского языка*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979. 204 s.

MAN, Oldřich. *Základy lexikologie ruského jazyka I*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1976. 212 s.

RJÉOUTSKI, Vladislav. *La Langue française en Russie au siècle des Lumières. Multilinguisme et multiculturalité dans l'Europe des Lumières (Actes du Séminaire international des jeunes dix-huitiémistes 2004)*. Paris: Honoré Champion, 2007. 25 s.

ŠVANKMAJER, Milan. *Dějiny Ruska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995. 473 s. ISBN: 80-7106-128-X.

ŠVANKMAJER, Milan. *Petr I. Zrození Impéria*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999. 322 s. ISBN 80-7106-301-0.

ВИНОГРАДОВ, В. В. *Язык Пушкина. Пушкин и история русского литературного языка*. Москва: Academia. 508 с.

ГРЕЧАННАЯ, Е. П. *Когда Россия говорила по-французски: русская литература на французском языке*. Москва: Институт мировой литературы. 2010. 382 с. ISBN 978-5-9208-0368-9.

ЗАБОРОВ, П. Р. *Россия и Франция. Литературные и культурные связи. Статьи и заметки*. Санкт Петербург: ООО ИД «Петрополис», 2011. 450 с. ISBN 978-5-9676-0376-1.

НИКИТИНА, Татьяна Геннадьевна и кол. *Учебный словарь русской фразеологии на русском и чешском языках. – Zábavný slovník ruské frazeologie*. Plzeň: Fraus, 2013.

Франция и Россия: Культурные контакты. Москва: Издательский дом «Городец», 2008. 189 с. ISBN 978-5-9584-0205-2.

Россия и Франция XVII – XX века. Москва: Издательство «Весь Мир», 2011. 189 с. ISBN 978-5-9584-0205-2.

ТОЛСТОЙ, Лев Николаевич. *Анна Каренина: Роман в восьми частях. Часть первая – четвертая.* Ленинград: Художественная литература, 1979. 445 с.

ТОЛСТОЙ, Лев Николаевич. *Анна Каренина: Роман в восьми частях. Часть пятая – восьмая.* Ленинград: Художественная литература, 1979. 389 с.

ЧЕРНЫХ, Павел Яковлевич. *Историко-этимологический словарь современного русского языка: 1356 слов. Том 1, А - Пантомима.* Москва: Русский язык, 1993. 621 с. ISBN 5-200-00318-0.

ЧЕРНЫХ, Павел Яковлевич. *Историко-этимологический словарь современного русского языка: 1356 слов. Том 2, Панцирь - Ящур.* Москва: Русский язык, 1993. 559 с. ISBN 5-200-01260-0.

Internetové zdroje:

RJÉOUTSKI, Vladislav. *La colonie française et l'église catholique de Moscou à la fin du XVIIIe siècle.* . [online] Cahiers du monde russe 2000, [cit. 18. 2. 2014] Dostupné z: <http://monderusse.revues.org/61?lang=fr&lang=>

АЙМЕСКУЛ, Елена Анатольевна. *Французский язык в художественной прозе Л. Н. Толстого.* [online]. 1981. [citováno 5. dubna 2014] dostupné z: <http://cheloveknauka.com/gallitsizmy-i-frankoyazychnye-vklyucheniya-v-sovremennom-russkom-yazyke-i-ih-stilisticheskie-osobennosti#ixzz2ximCc6Cq>

КРОНГАУЗ, Максим. *Разрешите позаимствовать.* [online]. 2012, [citováno 5. dubna 2014] dostupné z <http://www.vokrugsveta.ru/vs/article/7600/>

НОВИЦКАЯ, Дарья. *Влияние французского языка на творчество А.С. Пушкина.* [online]. 2013, [citováno 5. dubna 2014] Dostupné z

https://docs.google.com/a/studentpoint.cz/document/preview?hgd=1&id=1GcYq_fDPkc_qd9svJNu_xdUqX8A5nHAIInRpHkfMOH3nQ

Российская газета. [online]. 2010, [cit. 8. 3. 2014] Dostupné z:

<http://www.rg.ru/2010/03/02/veka.html>

<https://ru.wiktionary.org/>

Seznam obrázků:

Obrázek 1: Jean Marc Nattier - Portér Petra I. Velikého (1717). Dostupné z

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Peter_de_Grote.jpg

Obrázek 2: Adolf Northen – Napoleonův ústup od Moskvy (1897). Dostupné z

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Napoleons_retreat_from_moscow

Obrázek 3: N. A. Naidenov: Kostel sv. Ludvíka Francouzského (1884). Dostupné z

[http://commons.wikimedia.org/wiki/File:N.A.Naidenov_\(1884\).Views_of_Moscow._5_5._SaintLouis.png?uselang=ru](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:N.A.Naidenov_(1884).Views_of_Moscow._5_5._SaintLouis.png?uselang=ru)

Obrázek 4: Ivan Nordstet: Российский, с немецкими и французскими переводами, словарь (1780). Dostupné z

<http://imwerden.de/cat/modules.php?name=books&pa=showbook&pid=1327>

Obrázek 5: Vasilij Nikitič: Полной французской и российской лексикон (1798).

Dostupné z <https://archive.org/details/VocabulaireFranaisRusse>

Přílohy:

Seznam příloh:

Příloha číslo 1: Trojjazyčný slovníček přejatých slov, zaměřený na módu a společenský život

Пříloha číslo 1: **Trojazyčný slovníček přejatých slov, zaměřený na módu a společenský život**

Rusky	Francouzsky	Česky
Абонемент, -а (m)	L'abonnement (m)	Předplatné
Авеню, nesklonné (f)	L'avenue (f)	Avenue, třída
Адюльтер, – а (m)	L'adultère (m)	Cizoložství
Автомобиль, -я (m)	L'automobile (f)	Automobil
Акомпанемент, –а (m)	L'accompagnement	Doprovod (hudební)
Актёр, –а (m)	L'acteur (m)	Herec
Актриса, –ы (f)	L'actrice (f)	Herečka
Ангажемент, –а (m)	L'engagement (m)	Angažování (umělce), angažmá
Антураж, –а (m)	L'entourage (m)	Prostředí, okolí
Артист, –а (m)	L'artiste (m)	Umělec
Аплодисменты, -ов (m)	L'applaudissement (m)	Potlesk, aplaus
Аксессуар, –а (m)	L'accessoire (m)	Doplňěk (módní)
Ателье, nesklonné (n)	L'atelier (m)	Ateliér
Балет, -а (m)	Le ballet	Balet
Банкет, -а(m)	Le banquet	Banket
Бижутерия, –и (f)	La bijouterie	Klenotnictví
Билет, -а (m)	Le billet	Vstupenka, lístek
Бинюкль, – я (m)	Le binocle	Binokl
Бильярд, –а (m)	Le billiard	Biliár
Бистро, nesklonné (n)	Le bistrot	Bistro
Блондин, –а (m)	Le blondin	Blond
Блуза, -ы (f)	La blouse	Blůza
Бюгема, -ы (f)	Le bohème	Bohéma
Бюмонд, –а (m)	Le beau monde	Lepší, vyšší společnost, společenská smetánka
Бонвиван, –а (m)	Le bon vivant	Požitkář, bonviván
Бордовый (adj)	Bordeaux	Bordó
Бютинок, -а (m)	La bottine	Bota

Браслет, -а (m)	Le bracelet	Náramek
Брелок, -а (m)	La breloque	Přívěsek
Брошюра, -ы (f)	La brochure	Brožura
Брошь, -и (f)	La broche	Brož
Бриллиант, -а (m)	Le brillant	Briliant
Будуар, -а (m)	Le boudoir	Budoár
Букинистический (adj)	Le bouquiniste	Antikvární
Бульвар, -а (m)	Le boulevard	Široká ulice, bulvár
Буржуазия, -и (f)	La bourgeoisie	Buržoazie
Бюллетень, -я (m)	Le bulletin	Zpráva, sdělení, buletin
Бюро, nesklonné (n)	Le bureau	Kancelář
Варьете, nesklonné (n)	La variété	Variété
Вернисаж, -а (m)	Le vernissage	Vernisáž
Визит, -а (m)	La visite	Návštěva
Вояж, -а (m)	La voyage	Cesta
Газета, -ы (f)	La gazette	Noviny
Галантерея, -и (f)	La galanterie	Galanterie
Галантный, (adj)	Galante	Galantní
Галерея, -и (f)	La galerie	Galerie
Галоши, -ош (f)	La galoche	Galoše, gumové boty
Гардероб, -а (m)	La garde-robe	Garderóba
Гид, -а (m)	Le/La guide	Průvodce
Гурманский (adj)	Gourmand	Labužnický
Дама, -ы (f)	La dame	Dáma
Дебют, -а (m)	Le début	Debut, počátek, zahájení
Декольте, nesklonné (n)	Le décolleté	Dekolt
Декорация, -ии (f)	La décoration	Dekorace, ozdoba
Деликатес, -а (m)	La délicatesse	Lahůdka, delikatesa
Деликатный (adj)	Délicate	Delikátní

Дипломат, –а (m)	Le diplomate	Diplomat
Диадема, –ы (f)	Le diadème	Diadém
Дуэль, –я (m)	Le duel	Duel, souboj
Жабо, nesklonné (n)	Le jabot	Náprsenka, fiží
Жакет, –а (m)	Le jaquette	Žaket
Жанр, –а (m)	Le genre	Žánr
Жест, –а (m)	Le geste	Gesto
Жовиальный (adj)	Jovial	Žoviální
Журнал, –а (m)	Le journal	Časopis
Истерия, –ии (f)	La hystérie	Hysterie
Импозантный (adj)	Imposante	Impozantní
Кавалер, –а (m)	Le cavalier	Žokej, nositel řádu, gentleman
Кальсоны, –он (f)	Le caleçon	Podvlékačky
Камея, –и (f)	Le camée	Kamej
Камзол, –а (m)	La chemise	Kamizola
Канва, –ы (f)	Le canevas	Kanava
Канитель, –и (f)	La cannetille	Zlatá nebo stříbrná nit
Класс, –а (m)	La classe	Třída (společenská)
Клише, nesklonné (n)	Le cliché	Klišé, otřelá fráze
Капитализм, –а (m)	Le capitalisme	Kapitalismus
Кокета, –ы (f)	La coquette	Koketa
Коллекция, –ии (f)	La collection	Kolekce
Компаньон, –а (m)	Le compagnon	Společník
Комплимент, –а (m)	Le compliment	Lichotka, kompliment
Корсаж, –а (m)	Le corsage	Korzet
Косметика, –и (f)	Le cosmétique	Kosmetika
Космополит, –а (m)	Le cosmopolite	Kosmopolita, kosmopolitní
Костюм, –а (m)	Le costume	Kostým
Кураж, –а (m)	Le courage	Kuráž

Лакей, –я (m)	Le laquais	Sluha, lokaj
Ливрея, –и (f)	La livrée	Livrej
Ложа, –и (f)	La loge	Lóže
Магазин, –а (m)	Le magasin	Obchod
Макияж, –а (m)	Le maquillage	Ličení
Манера, –ы (f)	La manière	Manýra
Манжета, –ы (f)	La manchette	Manžeta
Маникюр, –а (m)	La manucure	Manikúra
Маркиз, –а (m)	Le marquis	Markýz
Манифест, –а (m)	Le manifest	Manifest
Медальон, –а (m)	Le médaillon	Medailon
Меню, nesklonné (n)	Le menu	Menu, jídelníček
Мода, –ы (f)	La mode	Móda
Модистка, –и (f)	La modist	Modistka
Монокль, –я (m)	Le monocle	Monokl
Муслин, –а (m)	La mousseline	Mušelín
Натуральный (adj)	Naturel	Přirozený
Неглиже, nesklonné (n)	Le négligé	Negližé
Одеколон, –а (m)	L'Eau de Cologne	Kolínská voda
Организация, –и (f)	L'organisation (f)	Organizace
Орнамент, –а (m)	L'ornement (m)	Ornament, ozdoba
Отел, –а (m)	L'hotel (m)	Hotel
Пальто, nesklonné (n)	Le paletot	Kabát
Панталоны, –он (f)	Le pantalon	Dlouhé pánské kalhoty, nohavičkové kalhotky
Папа, –ы (m)	Papa (m)	Tatínek
Партия, –и (f)	Le parti	Partie, výhodný sňatek
Партнёр, –а (m)	Le partenaire	Partner
Парфюмерия, –ии (f)	La parfumerie	Parfumerie
Пелерина, –ы (f)	La pèlerine	Pelerína

Перл, –а (m)	La perle	Perla
Политика, –и (f)	La politique	Politika
Помада, –ы (f)	La pommade	Pomáda
Портмоне, nesklonné (n)	Le porte-monnaie	Peněženka, portmonka
Престиж, –а (m)	Le prestige	Prestiž
Программа, –ы (f)	Le programme	Program
Променад, –а (m)	La promenade	Promenáda
Протеже, nesklonné (m/f)	Le protégé	Chráněnc
Профессия, –ии (f)	La profession	Profese
Пудра, –ы (f)	La poudre	Pudr
Рандеву, nesklonné (n)	Le rendez-vous	Schůzka
Реализм, –а (m)	Le réalisme	Realismus
Реверанс, –а (m)	La révérence	Poklona
Режиссёр, –а (m)	Le régisseur	Režisér
Резюме, nesklonné (n)	Le résumé	Životopis, resumé
Реноме, nesklonné (n)	La renommée	Dobré jméno, pověst, renomé
Репертуар, –а (m)	Le répertoire	Repertoár
Ресторан, –а (m)	Le restaurant	Restaurace
Розовый (adj)	Rose	Růžový
Роль, –и (f)	Le rôle	Role
Романтика, –и (f)	Le romantisme	Romantika
Сатин, –а (m)	Le satin	Satén
Свита, –ы (f)	La suite	Družina doprovod, svita
Сеанс, –а (m)	La séance	Sezení, schůze, seance
Сервиз, –а (m)	Le service	Servis, služba
Сигарета, –ы (f)	La cigarette	Cigareta
Симпатичный (adj)	Sympathique	Sympatický
Скандал, –а (m)	Le scandal	Skandál
Сомелье, nesklonné (n)	Le sommelier	Someliér, sklepník

Стиль, –я (m)	Le style	Styl
Суаре, nesklonné (n)	La soirée	Večirek, soaré
Талант, –а (m)	Le talent	Talent
Такси, nesklonné (n)	Le taxi	Taxi
Татуаж, –а (m)	Le tatouage	Tetování
Театр, –а (m)	Le théâtre	Divadlo
Текстиль, –я (m)	Le textile	Textil
Топаз, –а (m)	Le topaze	Topas
Трико, nesklonné (n)	Le trikot	Pletenina
Трикотаж, –а (m)	Le tricotage	Úplet
Туалет, –а (m)	La toilette	Toaleta (večerní)
Фестиваль, –я (m)	Le festival	Festival
Флакон, –а (m)	Le flacon	Flakón
Фланель, –и (f)	La flanelle	Flanel
Фойе, nesklonné (n)	Le foyer	Foyer, předsálí
Фрак, –а (m)	Le frac	Frak
Фривольный (adj)	Frivole	Frivolní
Шансон, –а (m)	La chanson	Píseň
Шапокляк, –а (m)	Le chapeau claqué	Typ klobouku
Шарм, –а (m)	Le charme	Šarm
Шатен (adj)	Châtain	Brunet, kaštanový
Шевелюра, –ы (f)	La chevelure	Kštica
Шик, –а (m)	Le chic	Šik, styl, elegance
Шляпа, –ы (f)	Le chapeau	Klobouk
Экипаж, –а (m)	L'équipage (m)	Posádka
Элегантный, (adj)	Élégant	Elegantní
Эскорт, –а (m)	L'escorte (f)	Eskorta, doprovod
Эссе, nesklonné (n)	L'essai (f)	Esej
Этикет, –а (m)	L'étiquette (f)	Etiketa

